

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2019–2023

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Karolína Kounková

**Postavení a role Organizace spojených národů v kontextu
zajišťování globální bezpečnosti**

Praha 2023

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jiří Víšek, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2019–2023

BACHELOR THESIS

Karolína Kounková

**The position and role of the United Nations in the context of
ensuring global security**

Prague 2023

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Jiří Víšek, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím se zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 13. 3. 2023

.....
Jméno a příjmení

Poděkování

Děkuji Mgr. Jiří Višek, Ph.D. za jeho odborné vedení, cenné připomínky, vstřícnost a plnohodnotnou podporu, kterou mi poskytoval po celou dobu zpracování bakalářské práce.

Anotace

Práce se věnuje Organizaci spojených národů, která je nápomocná při udržování světového míru, bezpečnosti a řešení konfliktů v globálním měřítku. Je to jedna z nejvýznamnějších světových institucí, která působí uvnitř jednotlivých států, tak i mezi nimi. Zaměřuje se na navázání spolupráce mezi jednotlivými členskými státy při řešení ekonomických, humanitárních, sociálních či kulturních problémů a soustřeďuje se také na podporu svobod a lidských práv. V neposlední řadě organizace přispívá k vytváření bezpečného prostředí a buduje vzájemné přátelské vztahy mezi národy.

První část práce je věnována definování vzniku Organizace spojených národů, členění organizace a nástroji k řešení sporů mezi národy.

Druhá část práce se zabývá mezinárodními konflikty s uvedením historicky významným a České republice blízkým konfliktem. V poslední kapitole jsou respondenti dotázáni na zapojování se do akcí organizovaných OSN. Cílem práce je poukázat na důležitý význam Organizace spojených národů při udržování světového míru a globální bezpečnosti.

Klíčová slova

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ * ORGÁNY OSN * GLOBÁLNÍ
BEZPEČNOST * MÍROVÉ OPERACE * MEZINÁRODNÍ KONFLIKTY *
MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE

Annotation

The thesis is devoted to the United Nations Organization, which is helpful in maintaining world peace, security and resolving conflicts on a global scale. It is one of the world's most important institutions that operates both within individual states and between them. It focuses on establishing cooperation between individual member states in solving economic, humanitarian, social or cultural problems and also focuses on the support of freedoms and human rights. Last but not least, the organization contributes to the creation of a safe environment and builds mutual friendly relations between nations.

The first part of the work is devoted to defining the creation of the United Nations, the organizational structure and tools for resolving disputes between nations.

The second part of the work deals with international conflicts with an introduction to a historically significant conflict close to the Czech Republic.

In the last chapter, there are respondents to the questionnaire about participating in events organized by the UN. The aim of the work is to point out the important meaning of the United Nations in maintaining world peace and global security.

Keywords

UNITED NATIONS * AUTHORITIES OF THE UN * GLOBAL SAFETY
* PEACE OPERATIONS * INTERNATIONALS CONFLICTS *
INTERNATIONAL ORGANIZATIONS

OBSAH

ÚVOD	9
1 OTÁZKA VÝZNAMU EXISTENCE OSN	11
2 ZÁKLADNÍ POJMY A INFORMACE O OSN A JEJÍ HISTORII	14
3 REŽIM FUNGOVÁNÍ SYSTÉMU OSN A JEJÍ ZAMĚŘENÍ.....	17
3.1 NÁSTROJE OSN K ŘEŠENÍ MEZINÁRODNÍCH SPORŮ	19
4 ORGÁNY OSN	24
4.1 VALNÉ SHROMÁŽDĚNÍ	25
4.2 RADA BEZPEČNOSTI.....	27
4.3 EKONOMICKÁ A SOCIÁLNÍ RADA	28
4.4 PORUČENSKÁ RADA.....	29
4.5 MEZINÁRODNÍ SOUDNÍ DVŮR	29
4.6 SEKRETARIÁT	30
5 CHARTA OSN	32
5.1 CÍLE DEFINOVANÉ V CHARTĚ OSN	33
6 PŮSOBNÍ OSN VE SVĚTĚ	38
6.1 MÍROVÉ OPERACE OSN	38
6.2 VÁLKA V JUGOSLÁVII	39
6.2.1 <i>Historie a původ konfliktu</i>	<i>39</i>
6.2.2 <i>Slovinská válka</i>	<i>40</i>
6.2.3 <i>Chorvatská válka.....</i>	<i>41</i>
6.2.4 <i>Válka v Bosně</i>	<i>42</i>
6.2.5 <i>Nasazení mírových sil v Jugoslávii.....</i>	<i>43</i>
6.2.6 <i>Mezinárodní trestní tribunál pro Jugoslávii.....</i>	<i>44</i>
6.3 AKTUÁLNÍ OPERACE VEDENÉ OSN.....	45
7 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	48
ZÁVĚR.....	52
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	54
SEZNAM ZKRATEK	59

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	61
SEZNAM PŘÍLOH	62

ÚVOD

Globální bezpečnost se obecně vztahuje k ochraně a zajištění celosvětové bezpečnosti, přičemž zahrnuje politickou, hospodářskou, sociální a environmentální oblast. Je to široký koncept, který obsahuje mnoho různých faktorů a hrozeb, které mohou ohrozit bezpečnost jednotlivců, států a celosvětové stability. Mezi faktory globální bezpečnosti patří například mezinárodní terorismus, zbrojení, šíření zbraní hromadného ničení, kybernetické útoky, ekonomické krize, přírodní katastrofy, změna klimatu a lidská práva. Tyto aspekty mohou mít vliv na bezpečnost a stabilitu jednotlivých zemí a regionů, ale také na celosvětovou úroveň. Globální bezpečnost se snaží řešit tyto problémy a hrozby pomocí spolupráce mezi zeměmi a organizacemi, jako je OSN a další mezinárodní instituce. Tyto organizace pracují na posilování mezinárodního práva, koordinaci boje proti terorismu a šíření zbraní, podpoře lidských práv a snižování chudoby a nerovnosti. Cílem globální bezpečnosti je udržet mír a stabilitu v celém světě a zajistit bezpečnost a ochranu jednotlivců a států před hrozbami, které mohou mít globální dopad.

Organizace spojených národů hraje významnou roli v globální bezpečnosti tím, že se snaží udržovat mír a stabilitu mezi státy a řešit konflikty pomocí mírových jednání a diplomatických iniciativ. Jedním ze základních principů OSN je respektování mezinárodního práva a dodržování lidských práv, což je klíčové pro udržování globálního míru a bezpečnosti. OSN má také své mírové síly, které se vysílají do konfliktních oblastí s cílem zajistit mírové řešení a pomoci obnovit stabilitu. Dále OSN koordinuje úsilí mezi státy v boji proti mezinárodnímu terorismu, šíření zbraní hromadného ničení a dalším bezpečnostním hrozbám. Organizace také podporuje rozvojové programy a humanitární pomoc pro oblasti postižené konflikty a katastrofami. OSN je také klíčovým fórem pro mezinárodní spolupráci a dialog mezi státy. Jednání a spolupráce na mezinárodní úrovni jsou nezbytné pro řešení globálních bezpečnostních výzev a problémů. Nicméně, OSN nemá absolutní pravomoc nebo kontrolu nad jednotlivými státy a je omezena vlivem svých členů. Proto je spolupráce a koordinace mezi státy klíčová pro úspěšnou realizaci jejich cílů a posílení globální bezpečnosti.

Předkládaná bakalářská práce se v kontextu výše řečeného zabývá problematikou postavení a role Organizace spojených národů (OSN) v kontextu zajišťování globální bezpečnosti. Jejím cílem je uceleným způsobem definovat hlavní role OSN a její

postavení ve světovém dění. Práce je zpracována především metodami obsahové analýzy, komparace a teoretické analýzy. Dále jsou využity metody dedukce a historická metoda. Pro zjištění souhlasu veřejnosti se zapojováním České republiky do akcí OSN je realizováno dotazníkové šetření. Data získaná dotazníkovým šetřením jsou analyzována prostřednictvím metod kategorizace a interpretace dat a jejich tříděním.

Text bakalářské práce je rozčleněn na sedm hlavních kapitol, z nichž některé jsou dále členěny do tematických podkapitol. První kapitola diskutuje otázku významu existence OSN, navazující druhá kapitola následně vysvětluje základní pojmy a informace o OSN a její historii. Stěžejní je v tomto kontextu vysvětlit historický kontext vzniku OSN, tedy to, jaké dějinné determinanty definovaly potřebu takové organizace. Třetí kapitola pak vysvětluje režim fungování systému OSN, její zaměření a nástroje, které tato organizace využívá k zajišťování globální bezpečnosti.

V pořadí čtvrtá kapitola bakalářské práce vysvětluje funkci a činnost jednotlivých orgánů OSN, jako jsou Valné shromáždění, Rada bezpečnosti, Ekonomická a sociální rada, Poručenská rada, Sekretariát a Mezinárodní soudní dvůr. V navazující páté kapitole je definována Charta OSN s důrazem na její cíle. V rámci kapitoly šesté je analyzováno působení OSN ve světě, konkrétně je zde pozornost věnována mírovým operacím OSN, válce v Jugoslávii a aktuálním operacím této organizace. Poslední sedmá kapitola práce pak předkládá výsledky dotazníkového šetření mezi veřejností, orientovaného na zjištění souhlasu této veřejnosti se zapojováním České republiky do akcí OSN.

1 OTÁZKA VÝZNAMU EXISTENCE OSN

OSN je mezinárodní organizací, která byla založena po druhé světové válce s cílem udržovat mezinárodní mír a bezpečnost, podporovat spolupráci mezi zeměmi a řešit globální problémy, jako jsou chudoba, válečné konflikty, hladomor a ochrana lidských práv. OSN hraje klíčovou roli v mezinárodních vztazích a má mnoho významných funkcí a výhod. Jednou z nejvýznamnějších funkcí OSN je udržování mezinárodního míru a bezpečnosti. OSN má své mírové mise, které se vysílají do konfliktních oblastí s cílem zajistit mírové řešení a pomoci obnovit stabilitu. Organizace koordinuje mezinárodní snahy v boji proti mezinárodnímu terorismu, šíření zbraní hromadného ničení a dalším bezpečnostním hrozbám.¹

OSN také podporuje rozvojové programy a humanitární pomoc pro oblasti postižené konflikty a katastrofami. Organizace je klíčovým fórem pro mezinárodní spolupráci a dialog mezi státy. Jednání a spolupráce na mezinárodní úrovni jsou nezbytné pro řešení globálních bezpečnostních výzev a problémů. Další významnou funkcí OSN je ochrana lidských práv a dodržování mezinárodního práva. OSN má mnoho orgánů, které se věnují ochraně lidských práv, jako je například Vysoký komisař OSN pro lidská práva.² Organizace také poskytuje mezinárodní právní rámec pro řešení mezinárodních sporů a konfliktů. OSN je dále důležitým fórem pro mezinárodní spolupráci v oblasti rozvoje a ochrany životního prostředí. Organizace podporuje trvale udržitelný rozvoj a řeší problémy jako globální změnu klimatu, ztrátu biologické rozmanitosti a ochranu přírodních zdrojů.³

Jednou z nejdůležitějších funkcí OSN je Rada bezpečnosti, která má za úkol udržovat mezinárodní mír a bezpečnost. Rada bezpečnosti může přijmout rozhodnutí o vyslání mírových misí, uvalení mezinárodních sankcí, a dokonce i použití vojenské síly v případě

¹ ANTOŠOVÁ, Naděžda. *Globalizace a mezinárodní organizace*. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2007. ISBN 978-80-248-1463-6, s. 29.

² WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-390-0, s. 127.

³ ROMANCOV, Michael. *Mezinárodní organizace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-310-0, s. 61.

ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti. Rada bezpečnosti je složena ze stálých a nestálých členů a má klíčovou roli v řízení mezinárodních krizí a konfliktů.⁴

OSN také hraje důležitou roli v humanitární pomoci. Organizace má rozsáhlý program pomoci a ochrany uprchlíků, migrantů a dalších lidí, kteří jsou postiženi konflikty a katastrofami. OSN také poskytuje humanitární pomoc pro oblasti, které jsou postiženy přírodními katastrofami, jako jsou zemětřesení, povodně a hurikány. V neposlední řadě má OSN důležitou roli v mezinárodní komunikaci a propagaci hodnot a principů, které organizace zastupuje. OSN podporuje respektování lidských práv, právní řád a mezinárodní spolupráci. Organizace také akcentuje nutnost mírové řešení mezinárodních konfliktů a podporuje trvale udržitelný rozvoj.⁵

V kontextu výše uvedených informací lze souhrnem konstatovat, že existence OSN má několik zásadních významů:

- Zabezpečení světového míru a bezpečnosti: OSN byla založena po druhé světové válce s cílem zabránit v budoucnu vzniku podobného konfliktu. Jejím cílem je udržovat mír a bezpečnost mezi národy, podporovat spolupráci a řešit konflikty mírovými prostředky.
- Podpora rozvoje a ochrana lidských práv: OSN se také snaží zlepšovat životní podmínky lidí po celém světě a ochraňovat jejich základní lidská práva, jako je právo na život, svoboda projevu a rovnost před zákonem.
- Humanitární pomoc: OSN zajišťuje humanitární pomoc v případě přírodních katastrof, válečných konfliktů nebo jiných krizových situací.
- Mezinárodní spolupráce: OSN usnadňuje spolupráci mezi zeměmi a podporuje rozvoj ekonomických a kulturních vztahů mezi národy.
- Řešení globálních problémů: OSN se také snaží řešit globální problémy, jako jsou změna klimatu, chudoba, migrace, pandemie a terorismus. OSN se v tomto

⁴ BUREŠ, Oldřich. *Operace na udržení míru OSN*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1810-0, s. 9-12.

⁵ KARLAS, Jan. *Mezinárodní organizace: systémy spolupráce mezi státy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2015. ISBN 978-80-7419-179-4, s. 179.

kontextu pokouší nalézt společné řešení pro tyto problémy a zajistit, aby byly řešeny koordinovaně mezi zeměmi.

Celkově lze říci, že hlavním významem existence OSN je udržovat světový mír a bezpečnost, ochraňovat lidská práva a podporovat spolupráci a rozvoj mezi zeměmi. OSN hraje významnou roli v řešení globálních problémů a v udržování míru a bezpečnosti v celém světě. Organizace poskytuje platformu pro mezinárodní spolupráci a dialog a koordinuje mezinárodní snahy v oblasti mezinárodní bezpečnosti, rozvoje, ochrany lidských práv a ochrany životního prostředí. Dosazování cílů OSN napomáhá skutečnost, že má 193 členských států a je tak největší mezinárodní organizací na světě.

2 ZÁKLADNÍ POJMY A INFORMACE O OSN A JEJÍ HISTORII

Organizace spojených národů (anglicky *United Nations*, zkratka UN) je mezinárodní organizace založená po druhé světové válce, jejímž cílem je udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, podpora spolupráce mezi zeměmi v oblasti hospodářského, sociálního, kulturního a humanitárního rozvoje, ochrana lidských práv a prosazování mezinárodního práva. Hlavními orgány OSN jsou Valné shromáždění, Rada bezpečnosti, Hospodářská a sociální rada, Mezinárodní soudní dvůr a Sekretariát. OSN také zahrnuje řadu specializovaných agentur, jako je například Světová zdravotnická organizace (WHO) nebo Dětský fond OSN (UNICEF).⁶

OSN byla založena 24. října 1945 v San Franciscu, kde se konala konference padesáti zemí, které podepsaly Chartu OSN. Charta OSN je základní dokument organizace, který byl podepsán 26. června 1945. Tento dokument definuje cíle, principy a strukturu OSN a stanoví pravidla pro fungování této mezinárodní organizace. Charta OSN obsahuje sto jedenáct článků a jejím hlavním cílem je udržování světového míru a bezpečnosti, podpora mezinárodní spolupráce a rozvoj přátelských vztahů mezi zeměmi. Charta také vytváří různé orgány a instituce OSN.⁷

Jedním z nejvýznamnějších principů zahrnutých v Chartě OSN je zásada suverenity zemí a respektování jejich územní integrity a politické nezávislosti. Charta také obsahuje ustanovení týkající se používání síly a mezinárodního práva, které slouží jako rámec pro řešení mezinárodních konfliktů. Charta OSN je dodnes považována za klíčový dokument mezinárodního práva a zůstává základem pro činnost a fungování Organizace spojených národů.⁸

OSN vznikla v době, kdy svět procházel jedním z nejhorších období v dějinách – druhou světovou válkou. Tato válka byla nejkrvavějším konfliktem v historii lidstva, který si vyžádal miliony lidských životů a způsobil obrovské ztráty na majetku a infrastruktuře.

⁶ GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2921-3, s. 100.

⁷ Tamtéž.

⁸ VESELÝ, Zdeněk. *Smlouvy, pakty, dohody: slovník mezinárodněpolitických a diplomatických aktů*. Třetí, upravené vydání. Praha: Epoque, 2020. ISBN 978-80-7557-968-3, s. 21.

Po druhé světové válce se však objevila naděje na nový začátek, kdy země světa byly ochotny spolupracovat a najít způsob, jak zabránit dalším válkám a konfliktům. Toto pozitivní klima vedlo k myšlence vytvořit mezinárodní organizaci, která by se věnovala udržování míru a spolupráci mezi zeměmi.⁹

Začátky myšlenky na vznik OSN lze vysledovat již na konci první světové války, kdy byla založena Společnost národů. Společnost národů byla mezinárodní organizace založená po první světové válce s cílem udržovat mír a spolupráci mezi zeměmi. Byla ustavena na základě závěrů pařížské mírové konference v roce 1919 a vznikla jako součást Versailleské smlouvy, která ukončila první světovou válku. Cílem Společnosti národů bylo předcházet mezinárodním konfliktům a řešit je prostřednictvím diplomatických jednání, mírových dohod a mezinárodního práva. Země, které se staly členy Společnosti národů, se zavázaly k řešení svých konfliktů mírovou cestou a k respektování suverenity ostatních států.¹⁰

V průběhu své existence se však Společnost národů setkala s řadou problémů a omezení. Měla omezené pravomoci a nebyla schopna zabránit nástupu fašistických režimů v Německu, Itálii a Japonsku, což nakonec vedlo k druhé světové válce. Společnost národů také nebyla schopna vyřešit některé další mezinárodní konflikty, jako například italskou invazi do Etiopie v roce 1935.¹¹

Po druhé světové válce se proto konala řada konferencí a jednání, která měla za cíl vytvořit novou, lepší organizaci, která by dokázala vyřešit mezinárodní konflikty a zabránit dalším válkám. Tyto snahy vyvrcholily konferencí v San Franciscu v roce 1945, kde byla podepsána Charta OSN, jak již bylo ostatně konstatováno výše. Charta OSN byla ratifikována padesáti jedna zeměmi, což znamenalo vznik nového významného mezinárodního subjektu. OSN měla za úkol vyřešit mezinárodní konflikty a vytvořit

⁹ EICHLER, Jan. *Od Hirošimy po Bělehrad: válka a mír v druhé polovině 20. století*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2251-4, s. 40.

¹⁰ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-390-0, s. 19.

¹¹ PROFANT, Tomáš. *Kritika rozvoje: od kolonialismu k postrozvojové praxi*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2022. ISBN 978-80-246-5040-1, s. 24.

světový řád, který by zajišťoval mír, bezpečnost a spolupráci mezi zeměmi. Tento cíl stále zůstává jedním z hlavních úkolů OSN i dnes.¹²

Po vzniku OSN se stala Rada bezpečnosti jedním z nejdůležitějších orgánů organizace, a to díky jejímu mandátu řešit konflikty a hrozby mezinárodního míru a bezpečnosti. Kromě toho byla zřízena řada specializovaných agentur OSN, jako je například Světová zdravotnická organizace, Dětský fond OSN nebo Program OSN pro životní prostředí. V průběhu let OSN hrála klíčovou roli v mnoha mezinárodních konfliktech, jako je například válka v Koreji, válka v Perském zálivu nebo konflikt v Bosně a Hercegovině. OSN také přijala několik důležitých mezinárodních dohod, jako je Dohoda o nešíření jaderných zbraní nebo Pařížská dohoda o změně klimatu.¹³

V současné době má OSN 193 členských států a stala se jedním z nejdůležitějších hráčů na mezinárodní scéně. OSN hraje klíčovou roli v řešení mezinárodních konfliktů, humanitárních krizí a prosazování lidských práv. Její činnost se zaměřuje na řadu oblastí, včetně ochrany životního prostředí, zdravotní péče, vzdělání, rozvojové pomoci a boj proti terorismu a organizovanému zločinu.¹⁴

¹² EICHLER, Jan. *Od Hirošimy po Bělehrad: válka a mír v druhé polovině 20. století*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2251-4, s. 40.

¹³ PACNER, Karel. *Osudové okamžiky XX. století: události, které zásadně ovlivnily náš svět*. Druhé vydání. Praha: Plus, 2018. ISBN 978-80-259-0943-0, s. 184.

¹⁴ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část a poměr k jiným právním systémům*. 6., upr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2014. ISBN 978-80-7239-318-3, s. 207.

3 REŽIM FUNGOVÁNÍ SYSTÉMU OSN A JEJÍ ZAMĚŘENÍ

Ve třetí kapitole je rozebrán režim fungování systému OSN. Nejprve se však budeme stručně zabývat oblastmi, na které se OSN v rámci svého fungování zaměřuje. Jedná se zejména (nikoli však výhradně) o následující oblasti.¹⁵

- Mírové operace: OSN se angažuje v realizaci mírových operací v oblastech, kde dochází k ozbrojeným konfliktům a porušování lidských práv.
- Udržitelný rozvoj: OSN se snaží podporovat udržitelný rozvoj po celém světě a řešit výzvy, jako jsou chudoba, hladomor, zhoršování životního prostředí a nerovnosti.
- Lidská práva: OSN se snaží chránit a podporovat lidská práva, včetně práv žen, dětí, menšin a migrantů.
- Humanitární pomoc: OSN pomáhá lidem, kteří jsou v tísní v důsledku přírodních katastrof, válek a konfliktů.
- Klimatické změny: OSN se snaží podporovat boj proti klimatickým změnám a urychlit přechod na udržitelné formy energie.
- Vzdělávání: OSN podporuje po celém světě vzdělávání a usiluje o zajištění kvalitního vzdělání pro všechny bez ohledu na pohlaví, rasu, národnost apod.
- Zdravotnictví: OSN se snaží podporovat zdravotnictví po celém světě a řešit výzvy, jako jsou nemoci, pandemie a nedostatek lékařského personálu.

Fungování OSN zahrnuje několik hlavních orgánů a procesů, které jsou klíčové pro dosažení jejích cílů. Nejvyšším orgánem OSN je Valné shromáždění, ve kterém jsou zastoupeny všechny členské státy. Valné shromáždění se schází jednou ročně a projednává širokou škálu otázek týkajících se mezinárodního míru a bezpečnosti, lidských práv, rozvoje, environmentálních problémů a dalších. Na začátku řádného zasedání probíhá Všeobecná rozprava, kde vystupují obvykle nejvyšší představitelé států

¹⁵ UN. Our work [online]. United Nations, 2023. [Cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/our-work>.

a vlád, kteří reprezentují názory svých zemí na podstatná mezinárodní témata. Tato témata jsou následně projednána v šesti hlavních výborech Valného shromáždění:¹⁶

- Výbor pro odzbrojení a mezinárodní bezpečnost
- Hospodářský a finanční výbor
- Sociální, humanitární a kulturní výbor
- Zvláštní výbor pro politické otázky a otázky dekolonizace
- Administrativní a rozpočtový výbor
- Právní výbor

Valné shromáždění také volí členy do jiných orgánů OSN, jako je Rada bezpečnosti, Hospodářská a sociální rada a Mezinárodní soudní dvůr. Valné shromáždění může vydat rezoluci – jedná se o usnesení, které má doporučující funkci, jelikož Valné shromáždění nedisponuje žádnými prostředky k jeho vynucení.¹⁷

Rada bezpečnosti je dalším důležitým orgánem OSN, který má primární odpovědnost za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti. Rada bezpečnosti se skládá z patnácti členů, z nichž pět jsou stálí členové (USA, Rusko, Čína, Velká Británie a Francie) s právem veta. Rada bezpečnosti má pravomoc ukládat sankce proti státům, které porušují mezinárodní právo, a přijímat rozhodnutí o použití síly v případě mezinárodního konfliktu. Tato donucovací opatření jsou přijímána na základě kapitoly VII Charty OSN – jedná se například o hospodářské a finanční sankce, zbrojní embargo, zákaz cestování a použití vojenské síly. Taková opatření souvisí zejména s operacemi na vynucování míru (tzv. *peace enforcement*).¹⁸

Významnou roli ve fungování OSN má Hospodářská a sociální rada (ECOSOC), která se zabývá řešením ekonomických, sociálních, kulturních a environmentálních otázek. ECOSOC má pravomoc koordinovat a řídit činnost různých specializovaných agentur OSN, jako je UNICEF, UNDP, WHO a další. Mezinárodní soudní dvůr (ICJ) má jako hlavní soudní orgán OSN za úkol řešit spory mezi státy a poskytovat právní poradenství.¹⁹

¹⁶ VÍŠEK, Jiří. *Ochrana civilního obyvatelstva v globálním měřítku*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013. ISBN 978-80-7452-030-3, s. 93.

¹⁷ GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2921-3, s. 101-102.

¹⁸ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část a poměr k jiným právním systémům*. 6., upr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2014. ISBN 978-80-7239-318-3, s. 379.

¹⁹ GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2921-3, s. 104.

Celkově lze říci, že fungování OSN je složité a zahrnuje mnoho orgánů a procesů. Tyto orgány společně slouží k udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, ochraně lidských práv, podpoře udržitelného rozvoje, řešení humanitárních krizí a boji proti globálním hrozbám, jako jsou změna klimatu, terorismus a pandemie. OSN také spolupracuje s různými státy, mezinárodními organizacemi a nevládními organizacemi (NGO) na celém světě. Organizace usnadňuje dialog a spolupráci mezi těmito subjekty, aby bylo dosaženo lepšího porozumění a spolupráce při řešení celosvětových problémů.

Fungování OSN zahrnuje také řadu programů a iniciativ, které se snaží řešit specifické problémy v různých oblastech. Například Program OSN pro životní prostředí (Program UNEP) se zabývá ochranou životního prostředí a udržitelným rozvojem (snaží se například přesvědčovat představitele jednotlivých států o nezbytnosti systémového řešení problémů životního prostředí), zatímco UNICEF se soustřeďuje na ochranu práv dětí a zlepšování jejich životních podmínek.²⁰

3.1 Nástroje OSN k řešení mezinárodních sporů

I přes množství pokusů o nastolení globálního míru stále vznikají mezi jednotlivými státy světa četné konflikty, které mnohdy krystalizují na náboženském, sociálním, etnickém či mocenském základě.²¹ Tyto situace je třeba rychle řešit, aby bylo zabráněno jejich eskalaci. OSN má k dispozici několik nástrojů k řešení mezinárodních sporů, přičemž se jedná zejména o:

- Mírové mise: OSN může vyslat mírové mise, které mají za úkol monitorovat dodržování příměří, pomáhat s procesy mírových jednání a poskytovat pomoc při obnově státního řádu.
- Preventivní diplomacii: OSN může poskytnout platformu pro diplomatická jednání a zprostředkovat rozhovory mezi státy v konfliktu.

²⁰ CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje = World economy: general trends in its development*. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-155-0, s. 159.

²¹ MASTNÝ, Václav, Cyril SVOBODA a Jiří VÍŠEK. *Aktuální výzvy ve světle globálního bezpečnostního prostředí*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2018. ISBN 978-80-7251-479-3, s. 67.

- **Mediaci:** OSN může nabídnout služby mediace jako prostředek k řešení konfliktů a sporů. Mediaci mohou vést diplomatictí zástupci OSN, jako jsou speciální vyslanci, nebo nezávislí mediátoři.
- **Soudní řízení:** OSN má k dispozici Mezinárodní soudní dvůr, který je nejvyšším soudem pro řešení mezinárodních sporů. Tento soud posuzuje spory, které mu byly předloženy státy, a vydává závazná rozhodnutí.
- **Ekonomické sankce:** OSN může uvalit ekonomické sankce na státy, které porušují mezinárodní právo, a tím omezit jejich hospodářské aktivity a přístup k finančním prostředkům.
- **Rezoluce:** Rezoluce OSN jsou oficiální dokumenty, které jsou přijímány jednotlivými orgány OSN a obsahují stanoviska, doporučení nebo rozhodnutí týkající se různých mezinárodních záležitostí. Nejsou právně závazné.
- **Vojenská opatření:** Pokud diplomatické a mírové nástroje selžou, OSN může použít vojenskou sílu k zajištění míru a bezpečnosti v konfliktních oblastech. To však vyžaduje schválení Bezpečnostní rady OSN.

Preventivní diplomacie zabráňuje vzniku ozbrojeného konfliktu, má však podstatnou roli i při omezování již probíhajícího konfliktu. Konkrétními metodami preventivní diplomacie jsou usmiřování, vyjednávání, šetření, zprostředkování a soudní řízení. Dále může OSN využít možnosti preventivního rozmístění příslušníků mírových sil anebo preventivního odzbrojení. Aby mohla OSN nástroje preventivní diplomacie uplatnit včas, kontinuálně realizuje monitoring situace ve světě, přičemž v případě nutnosti poskytne Radě bezpečnosti a Generálnímu tajemníkovi OSN informace pro okamžitou reakci.²²

Dalším významným nástrojem OSN je peacekeeping (ačkoli není definován v Chartě OSN), který bychom mohli do českého jazyka přeložit jako „udržování míru“. Peacekeeping je činnost, kterou provádí OSN za účelem udržování míru a stability v oblastech postížených konflikty a krizemi. V tomto případě mají významnou roli **mírové síly OSN**, které jsou neformálně označovány jako „modré přilby“. Modré přilby (*Blue Helmets*) jsou označení pro příslušníky mírových misí OSN, kteří jsou nasazeni do

²² VÍŠEK, Jiří. *Ochrana civilního obyvatelstva v globálním měřítku*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013. ISBN 978-80-7452-030-3, s. 94.

konfliktních oblastí k udržování míru a stability. Mírové mise OSN jsou složeny z vojáků, policistů a civilních expertů z různých zemí, kteří mají za úkol sledovat dodržování příměří a dohod o ukončení konfliktu, ochranu civilistů, výcvik místních bezpečnostních sil a podporu procesů politického usmíření.²³

Mírové operace OSN můžeme kategorizovat podle intenzity konfliktu, prostředků řešení a stanovených cílů. V tomto kontextu se mírové operace člení na preventivní (*conflict prevention*), mír nastolující (*peacemaking*), mír udržující (*peacekeeping*), mír vynucující (*peace enforcement*) a mír budující (*peacebuilding*).²⁴ Mezi stěžejní cíle mírových opatření patří udržování příměří a oddělování vojenských sil, preventivní rozmístování mírových sil, ochrana humanitárních operací a realizace celkového mírového urovnání.²⁵ Pro fungování mírových operací je klíčovým Odbor pro mírové operace.

Budování míru (*peacebuilding*) je souhrn činností, které jsou realizovány s cílem udržení, upevnění a podpory míru. Tento koncept zahrnuje mnoho opatření orientovaných na snížení rizika vypuknutí (případně oživení) konfliktu.²⁶

V kontextu výše řečeného bychom se mohli tázat, jaký je rozdíl mezi *peacekeepingem* a *peacebuildingem*. Tento rozdíl bych vysvětlila následovně: *peacebuilding* a *peacekeeping* jsou dvě různé koncepce, které spolu souvisí, ale mají odlišné cíle a přístupy. *Peacekeeping* je činností prováděnou za účelem udržování míru a stability v oblastech postížených konflikty a krizemi. Při *peacekeepingu* je pozornost zaměřována na sledování dodržování příměří a dohod o ukončení konfliktu, ochranu civilistů, výcvik místních bezpečnostních sil a podporu procesů politického usmíření. Příkladem mírové mise OSN je mise v Kosovu nebo v Demokratické republice Kongo. Na druhé straně *peacebuilding* se zaměřuje na prevenci konfliktů a udržování dlouhodobé stability a míru v postkonfliktních zemích. Tento proces zahrnuje dlouhodobé strategie a programy, které mají za cíl posílit instituce, rozvoj demokracie a lidských práv, podporu obnovy a rozvoje

²³ VOLGER, Helmut. *A Concise Encyclopedia of the United Nations*. Second Revised Edition. Leiden, Boston: BRILL, 2009. ISBN 978-90-474-4454-1, s. 540-541.

²⁴ BALABÁN, Miloš a Libor STEJSKAL. *Kapitoly o bezpečnosti*. 2., změn. a dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1863-0, s. 316.

²⁵ *Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN, 2002. ISBN 80-86348-01-6, s. 68-69.

²⁶ MASTNÝ, Václav, Cyril SVOBODA a Jiří VÍŠEK. *Aktuální výzvy ve světle globálního bezpečnostního prostředí*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2018. ISBN 978-80-7251-479-3, s. 77.

ekonomiky a sociálních služeb. Příkladem peacebuildingu je obnova a stabilizace situace v Rwandě po genocidě v roce 1994. Základní rozdíl mezi peacekeepingem a peacebuildingem tedy spočívá v tom, že peacekeeping je spíše krátkodobou reakcí na konkrétní konflikt, zatímco peacebuilding je dlouhodobý proces, který má za cíl změnit struktury a instituce v postkonfliktních zemích, aby se konfliktům předešlo.

Dalšími významnými nástroji OSN v oblasti zajišťování globální bezpečnosti jsou **rezoluce**. Rezoluce OSN jsou oficiální dokumenty, které jsou přijímány jednotlivými orgány OSN a které obsahují stanoviska, doporučení nebo rozhodnutí týkající se různých mezinárodních záležitostí. Rezoluce OSN jsou významným nástrojem, který umožňuje OSN reagovat na různé výzvy a krize v oblasti mezinárodní politiky, míru a bezpečnosti, lidských práv, rozvoje a dalších oblastí. Rezoluce mohou být přijímány různými orgány OSN, včetně Valného shromáždění, Rady bezpečnosti, Hospodářského a sociálního výboru a Mezinárodního soudního dvora. Tyto orgány mohou přijímat různé typy rezolucí, jako jsou politické rezoluce, rezoluce o rozpočtu, rezoluce týkající se lidských práv, rezoluce o mírových operacích a další. Zatímco rezoluce Valného shromáždění nejsou závazná, jelikož tento orgán nedisponuje prostředky k jejich vynucování, rezoluce Rady bezpečnosti závazné již jsou, přičemž jejich plnění je možné vynutit silou.²⁷

Další skupinou nástrojů OSN jsou **donucovací opatření**, která jsou zakotvena v kapitole VII Charty OSN. Jejich využití je zaštitěno operacemi na vynucování míru. Jedná se zejména o finanční a hospodářské sankce, zbrojní embargo, zákaz cestování a použití vojenské síly. Výbory pro sankce Rada bezpečnosti zřizuje od roku 1968, přičemž tyto sankce slouží k posílení efektivity opatření nezahrnujících použití ozbrojených sil. Každý tento výbor je zřizován pro určitý případ sankcí.²⁸ Než jsou sankce uvaleny, může Rada bezpečnosti rozhodnout o prozatímním opatření, jež je charakterizováno v čl. 40 Charty OSN a které má za cíl předcházet dalšímu zhoršování situace. Sankce mohou mířit i na konkrétní osoby prostřednictvím zákazu vycestování, zablokování finančních transakcí a podobně. Na státy, které nedodržují své mezinárodní závazky, je možné uvalit embargo či bojkot. Zatímco bojkot je zákaz importu zboží a surovin ze státu porušujícího závazky,

²⁷ UN. What is the difference between a resolution and a decision? [online]. United Nations, 2023. [Cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://ask.un.org/faq/14484>.

²⁸ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část a poměr k jiným právním systémům*. 6., upr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2014. ISBN 978-80-7239-318-3, s. 379.

embargo je zákazem exportu zboží a surovin do tohoto státu. Jak bojkot, tak embargo mohou být částečné nebo úplné.²⁹

²⁹ ZEMANOVÁ, Štěpánka a Zuzana TRÁVNÍČKOVÁ. Zájmy a zásady v mezinárodní politice. *Acta Oeconomica Pragensia*. 2009, č. 1, s. 3-26. ISSN 1804-2112, s. 6.

4 ORGÁNY OSN

V následující kapitole se budeme zabývat orgány OSN. Orgány OSN jsou ustanoveny primárně v Chartě OSN (jmenovitě v kapitolách III, IV, V, X, XIII, XIV a XV) a následně v různých úmluvách a dohodách, které byly podepsány po vzniku tohoto dokumentu. Orgány OSN jsou:³⁰

- Valné shromáždění: Tento orgán je složen ze všech členských zemí OSN a je nejvyšším rozhodovacím orgánem. Hlasování ve Valném shromáždění je založeno na principu „jedna země – jeden hlas“ a většinou rozhodnutí jsou přijímána většinou dvou třetin přítomných členů.
- Rada bezpečnosti: Tento orgán má hlavní odpovědnost za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti. Rada bezpečnosti je složena z patnácti členů, z nichž pět stálých členů – USA, Rusko, Čína, Francie a Velká Británie – mají pravomoc veto.
- Mezinárodní soudní dvůr: Tento orgán je nezávislým soudem, který je odpovědný za řešení mezinárodních sporů a posuzování nároků na základě mezinárodního práva.
- Hospodářská a sociální rada: Tento orgán je odpovědný za koordinaci hospodářského a sociálního rozvoje a spolupráci mezi zeměmi v těchto oblastech.
- Sekretariát: Tento orgán je odpovědný za zajištění provádění politik a rozhodnutí OSN. Sekretariát řídí Generální tajemník OSN a je jmenován Valným shromážděním na doporučení Rady bezpečnosti.

Všechny tyto orgány spolupracují a vzájemně se doplňují, aby dosáhly cílů OSN a pomohly udržovat mír, bezpečnost a prosperitu v mezinárodním společenství. Podle Charty OSN jsou dle potřeby zřizovány i další, pomocné orgány.³¹ V minulosti byla aktivním orgánem OSN i Poručenská rada, která byla pozastavena 1. listopadu 1994 poté, co dne 1. října 1994 získala nezávislost Palau, poslední poručenské území OSN. Od této

³⁰ KROUPA, Jiří. *Mezinárodní systém, jeho subjekty a vybrané problémy*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-5863-7, s. 16-18.

³¹ GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2921-3, s. 100.

doby se rada neschází pravidelně, ale může zasednout v případě potřeby. O svolání Poručenské rady může rozhodnout předseda, nebo pokud si to vyžádá většina členů Poručenské rady (Čína, Francie, Ruská federace, Spojené státy americké a Velká Británie), Valného shromáždění nebo Rady bezpečnosti.³²

V následujících podkapitolách budou podrobněji definovány jednotlivé orgány, přičemž bude vysvětlena jejich role a kompetence v rámci systému OSN.

4.1 Valné shromáždění

Valné shromáždění OSN (*General Assembly*) je jedním z hlavních orgánů OSN (jde o hlavní jednací orgán OSN) a zahrnuje všechny členské státy organizace. Hlavním úkolem Valného shromáždění je projednávat a koordinovat mezinárodní spolupráci v oblastech, jako jsou mezinárodní bezpečnost, hospodářský a sociální rozvoj, lidská práva, mezinárodní právo a humanitární záležitosti. Obecně Valné shromáždění rozhoduje většinou přítomných a hlasujících členů, o důležitých otázkách (dle č. 18 odst. 2 Charty OSN) se však rozhoduje kvalifikovanou, dvoutřetinovou většinou přítomných a hlasujících členů.³³

Valné shromáždění OSN se schází každoročně na zasedání, které trvá obvykle od září do prosince. Během tohoto zasedání členské státy projednávají různé otázky a přijímají rozhodnutí. Hlasování se koná na základě jedna země – jeden hlas, což znamená, že každá členská země má stejnou váhu hlasu bez ohledu na její velikost nebo hospodářskou sílu. Valné shromáždění OSN má pravomoc schvalovat rozpočet organizace, volit nejvyšší představitele OSN (generálního tajemníka a členy Mezinárodního soudního dvora) a přijímat mezinárodní dohody, které mají být ratifikovány členskými státy.³⁴

Valné shromáždění vydává rozhodnutí, která jsou však činěna pouze v otázkách organizačních a administrativních, jako je rozpočet a ustavování dalších orgánů. Doporučení (rezoluce, deklaráce) nejsou právně závazná.³⁵

³² WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-339-1, s. 150.

³³ GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2921-3, s. 101.

³⁴ OSN. *Vše o OSN. Systém organizace*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2014. ISBN 978-80-86348-21-6, s. 5.

³⁵ GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2921-3, s. 101-102.

Další důležitou funkcí Valného shromáždění je vytváření a řízení různých programů a agentur OSN, jako jsou UNICEF, UNDP, UNHCR, UNFPA, WHO a další. Tyto agentury se zabývají různými otázkami, jako jsou ochrana lidských práv, boj proti chudobě, podpora rozvoje, humanitární pomoc a ochrana životního prostředí. Valné shromáždění OSN také spolupracuje s dalšími organizacemi, jako jsou Světová banka, Mezinárodní měnový fond, Světová obchodní organizace a další. Cílem této spolupráce je dosáhnout mezinárodní stability, podpořit hospodářský a sociální rozvoj a zlepšit životní podmínky lidí po celém světě.³⁶

V roce 2006 došlo k reformě způsobu práce Valného shromáždění s cílem urychlit jeho rozhodování a zvýšit efektivitu a posílit postavení předsedy. Došlo rovněž ke vzniku Rady pro lidská práva, která nahradila kritizovanou Komisi pro lidská práva.³⁷

Celkově lze říci, že Valné shromáždění OSN hraje důležitou roli v mezinárodním politickém dění a je klíčovým orgánem OSN, který umožňuje členským státům spolupracovat a řešit mezinárodní problémy. Valné shromáždění je platformou diskusí a spolupráci mezi zeměmi, které mohou být jinak v rozporu a umožňuje jim najít společné řešení. To pomáhá posilovat mezinárodní spolupráci a koordinaci, což je klíčové pro dosažení míru a udržitelného rozvoje po celém světě.

Valné shromáždění OSN v současnosti řeší mnoho globálních výzev, jako jsou změna klimatu, pandemie, migrace, terorismus, lidská práva, mezinárodní bezpečnost a mnoho dalšího. Všechny tyto výzvy jsou globální a vyžadují spolupráci mezi státy na celém světě, aby bylo dosaženo účinného řešení. Výsledky jednání Valného shromáždění OSN jsou často ovlivněny geopolitickými zájmy různých zemí a mohou být pomalé a nekomplexní. Přestože však Valné shromáždění OSN nemá pravomoc rozhodovat o vojenských zásahách nebo konkrétních opatřeních, jeho rozhodnutí a doporučení mají značnou politickou váhu a mohou poskytnout podporu pro další akce, jako jsou mezinárodní smlouvy, akce humanitární pomoci a další.³⁸ Valné shromáždění OSN je klíčovým orgánem mezinárodního společenství, který má za úkol řešit globální výzvy a

³⁶ VÍŠEK, Jiří. *Ochrana civilního obyvatelstva v globálním měřítku*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013. ISBN 978-80-7452-030-3, s. 93.

³⁷ OSN. *Vše o OSN. Systém organizace*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2014. ISBN 978-80-86348-21-6, s. 5.

³⁸ GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2921-3, s. 101-102.

koordinovat mezinárodní spolupráci. Jeho rozhodnutí a doporučení poskytují významnou politickou váhu a pomáhají najít řešení na globální úrovni.

4.2 Rada bezpečnosti

Rada bezpečnosti OSN (Security Council) je jedním z hlavních orgánů OSN a je zodpovědná za zachování mezinárodního míru a bezpečnosti. Rada se skládá z patnácti členů, z toho pěti stálých členů s veto právem (Čína, Francie, Rusko, Spojené království a Spojené státy americké) a deseti nestálých členů, kteří jsou voleni na dvouleté období. Výběr nestálých členů se řídí regionálními kvótami (tzv. rovné geografické zastoupení), což zajišťuje, že každý region má v Radě zastoupení.³⁹

Rada bezpečnosti OSN má široké pravomoci, včetně možnosti přijímat opatření ke snížení napětí mezi státy, usnadnění řešení mezinárodních sporů, uvalování sankcí, a dokonce i schválení vojenských akcí za účelem zachování mezinárodního míru a bezpečnosti. Rada má také pravomoc nařídít státům, aby respektovaly mezinárodní právo, chránily lidská práva a podporovaly demokracii.⁴⁰

Proces rozhodování v Radě bezpečnosti je poměrně složitý. O procedurálních otázkách Rada bezpečnosti rozhoduje kladnými hlasy devíti členů, o všech ostatních věcech rozhoduje kladnými hlasy devíti členů včetně hlasů všech stálých členů. Stát, který je stranou ve sporu, v souvislosti se kterým se rozhoduje, se však zdržuje hlasování. To znamená, že každý z pěti stálých členů může zablokovat jakékoli rozhodnutí, které by mohlo poškodit jeho zájmy nebo zájmy země, kterou zastupuje. Právo veta stálých členů může být tedy překážkou pro dosažení shody a může vést ke stagnaci a nečinnosti Rady.⁴¹

Rada bezpečnosti OSN se v současnosti zabývá mnoha globálními výzvami, jako jsou konflikty na Blízkém východě, situace na Ukrajině, terorismus, klimatické změny a další. Nicméně z hlediska politického konsensu a praktického řešení jsou v poslední době výsledky Rady poměrně omezené a pomalé. Země, které mají veto právo, mohou bránit akcím, které by mohly být účinné, ale nesouhlasily by s nimi (což je zejména případ

³⁹ OSN. *Vše o OSN. Systém organizace*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2014. ISBN 978-80-86348-21-6, s. 7.

⁴⁰ GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2921-3, s. 102-103.

⁴¹ GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2921-3, s. 102-103.

Ruska a Číny). Obecně lze konstatovat, že Rada bezpečnosti OSN je jedním z nejvýznamnějších mezinárodních orgánů na světě a hraje klíčovou roli v řešení mezinárodních konfliktů a udržování mezinárodního míru a bezpečnosti.

Problémy s fungováním Rady bezpečnosti vedly k návrhům na reformu tohoto orgánu, aby byl více demokratický, efektivní a přizpůsobivý současným mezinárodním výzvám. Problémem Rady bezpečnosti je, že reflektuje svět tak, jaký byl po druhé světové válce. Nicméně zatím se nepodařilo najít shodu na tom, jak by měla reforma vypadat a jaké změny by byly potřebné.⁴²

4.3 Ekonomická a sociální rada

Ekonomická a sociální rada OSN (Economic and Social Council, zkráceně ECOSOC) je jedním ze šesti hlavních orgánů OSN a zahrnuje padesát čtyři stálých členů, kteří jsou zodpovědní za koordinaci a monitorování mezinárodních sociálních, hospodářských a rozvojových politik a programů. Cílem ECOSOC je poskytovat vedení a koordinaci pro rozvojové programy, podporovat udržitelný hospodářský růst, ochranu lidských práv a sociálního rozvoje, a koordinovat globální snahy o řešení sociálních a hospodářských výzev.⁴³

ECOSOC také hraje významnou roli při zajišťování finančních prostředků pro mezinárodní rozvojové projekty. Pomáhá poskytovat finanční prostředky pro rozvojové země a zajišťuje, aby mezinárodní rozvojové projekty byly koordinovány a účinné. Kromě toho ECOSOC spolupracuje s nevládními organizacemi a dalšími mezinárodními organizacemi, aby zajistila širší účast a podporu pro své činnosti. ECOSOC má také důležitou úlohu v přípravě a organizaci konference OSN o udržitelném rozvoji, která se koná každých pět let.⁴⁴

⁴² Viz například WEISS, Thomas G. The illusion of UN Security Council reform. *The Washington Quarterly*. 2003, 26 (4), pp. 147-161. ISSN 1530-9177.

⁴³ OSN. *Vše o OSN. Systém organizace*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2014. ISBN 978-80-86348-21-6, s. 8.

⁴⁴ GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2921-3, s. 104-105.

Celkově lze říci, že Ekonomická a sociální rada OSN hraje klíčovou roli v koordinaci a monitorování mezinárodních sociálních, hospodářských a rozvojových politik a programů, a je zásadní pro úsilí o dosažení udržitelného rozvoje a ochranu lidských práv.

4.4 Poručenská rada

Poručenská rada OSN (United Nations Trusteeship Council) byla orgánem aktivně působícím v procesu dekolonizace při správě území bývalých kolonií. Jejím hlavním úkolem byla podpora rozvoje svěřeneckých území a jejich postupný přechod k samosprávě nebo samostatnosti. Rada byla složena ze stálých členů Rady bezpečnosti, přičemž každý člen má jeden hlas (při hlasování následně rozhoduje prostá většina hlasů). Poslední poručenské území (Palau) však získalo nezávislost v roce 1994, proto je činnost Poručenské rady aktuálně pozastavena.⁴⁵

4.5 Mezinárodní soudní dvůr

Mezinárodní soudní dvůr (MSD; International Court of Justice) je hlavním soudním orgánem OSN, který sídlí v Haagu, v Nizozemsku. Jeho úkolem je poskytovat nezávislá soudní rozhodnutí ve sporech mezi státy (nikoli jednotlivci) a řešit otázky práva a mezinárodního práva, které jsou mu předloženy k rozhodnutí. MSD byl založen v roce 1946. Dnes má MSD patnáct soudců, kteří jsou voleni Valným shromážděním a Radou bezpečnosti na devítileté období. Na rozhodnutí se musí shodnout devět soudců. Každý soudce musí pocházet z jiné země.⁴⁶

MSD je otevřen pro řešení sporů mezi státy, které se shodly na tom, že se budou podrobovat jeho jurisdikci. MSD nemá pravomoc soudit jednotlivce a není výkonnou nebo legislativní složkou OSN. Jeho úkolem je pouze řešit otázky práva a mezinárodního práva. Pracuje na základě podání spisu, které se týkají případů, jež jsou předloženy k jeho rozhodnutí. MSD vychází z mezinárodního práva, jako jsou smlouvy mezi státy a obecné zásady práva. Rozhoduje také v oblastech, jako je námořní právo, mezinárodní

⁴⁵ OSN. *Vše o OSN. Systém organizace*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2014. ISBN 978-80-86348-21-6, s. 8.

⁴⁶ OSN. *Vše o OSN. Systém organizace*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2014. ISBN 978-80-86348-21-6, s. 8.

humanitární právo a mezinárodní právo lidských práv. Pravidla činnosti, možnosti a povinnosti MSD stanovuje jeho statut.⁴⁷

Všechna rozhodnutí MSD jsou konečná a závazná. Pokud státy nejsou spokojeny s výsledkem, nemají žádnou možnost odvolat se. V případě, kdy se některý ze států, kterých se kauza týká, nepodrobí rozsudku, může protistrana s kauzou předstoupit před Radu bezpečnosti. MSD může také vydávat na požádání Valného shromáždění nebo Rady bezpečnosti OSN poradní stanoviska.⁴⁸ V souhrnu lze říci, že MSD hraje důležitou roli v poskytování nezávislých a spravedlivých soudních rozhodnutí v mezinárodních sporech a je jedním ze základních pilířů právního řádu a řešení sporů mezi státy v rámci mezinárodního práva.⁴⁹

4.6 Sekretariát

Sekretariát OSN (United Nations Secretariat) je administrativní orgán, který podporuje a slouží členským státům OSN v plnění cílů a mandátů této organizace. Sekretariát sídlí v New Yorku a řídí jej Generální tajemník OSN, který je nejvyšším výkonným orgánem OSN a zodpovídá se Valnému shromáždění. Sekretariát poskytuje podporu pro všechny hlavní orgány OSN, jako je Valné shromáždění, Rada bezpečnosti, Ekonomická a sociální rada, Mezinárodní soudní dvůr a Poručenská rada, a také pro další orgány a výbory OSN. Skládá se z různých oddělení a jednotek, které se věnují různým oblastem činnosti, jako jsou mírové operace, lidská práva, humanitární pomoc, environmentální ochrana a další.⁵⁰

Hlavním úkolem sekretariátu je pomáhat členským státům v plnění cílů OSN, což zahrnuje například koordinaci humanitární pomoci, poskytování technické pomoci v oblasti rozvoje, podporu demokratických institucí a zlepšení životních podmínek pro lidi v celém světě. Sekretariát také zajišťuje administrativní a organizační podporu pro různé programy a projekty, které jsou prováděny v rámci OSN. Další důležitou funkcí

⁴⁷ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-390-0, s. 126.

⁴⁸ OSN. *Vše o OSN. Systém organizace*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2014. ISBN 978-80-86348-21-6, s. 8.

⁴⁹ GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2921-3, s. 106.

⁵⁰ GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2921-3, s. 105.

sekretariátu je příprava a organizace konferencí a setkání, které jsou pořádány pod záštitou OSN.⁵¹

Sekretariát má dále významnou roli při zajišťování transparentnosti a účinnosti fungování OSN. To zahrnuje například sledování dodržování zásad a hodnot, které jsou vymezeny v Chartě OSN, zajišťování transparentnosti při plánování a přidělování finančních prostředků, a podporu vnitřních kontrol a auditů. Sekretariát zajišťuje i komunikaci a koordinaci mezi jednotlivými orgány OSN a podporuje jejich vzájemnou spolupráci.

V rámci sekretariátu působí řada orgánů a jednotek. Jedním z nich je například Kancelář pro koordinaci humanitárních záležitostí, která má za úkol koordinovat humanitární pomoc a reakce na krize po celém světě. Další důležitou jednotkou je Oddělení mírových operací, které plánuje a řídí mírové mise OSN po celém světě.⁵²

Generální tajemník OSN, který vede sekretariát, je volen Valným shromážděním na pětileté období a může být zvolen i opětovně. Generální tajemník má za úkol zajistit, aby sekretariát plnil své povinnosti a poskytoval podporu členským státům OSN v souladu s cíli a zásadami organizace. Mezi jeho povinnosti patří například předkládání zpráv o činnosti sekretariátu a organizace OSN, reprezentace OSN na mezinárodní úrovni a jednání s členskými státy a dalšími aktéry.⁵³

⁵¹ OSN. *Vše o OSN. Systém organizace*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2014. ISBN 978-80-86348-21-6, s. 13.

⁵² GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2921-3, s. 105.

⁵³ OSN. *Vše o OSN. Systém organizace*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2014. ISBN 978-80-86348-21-6, s. 13.

5 CHARTA OSN

Charta OSN je základním dokumentem této mezinárodní organizace, který byl přijat dne 26. června 1945 v San Franciscu a vstoupil v platnost dne 24. října 1945. Má preambuli, sto jedenáct článků a devatenáct kapitol. Tento dokument stanovuje cíle, principy a strukturu OSN a vytváří různé orgány a instituce této organizace (jsou upraveny v kapitolách III, IV, V, X, XIII, XIV a XV). Charta OSN také obsahuje ustanovení týkající se lidských práv a základních svobod a vytváří Mezinárodní soudní dvůr, který je zodpovědný za řešení sporů týkajících se mezinárodního práva. V tomto kontextu se tento dokument stal výrazem právních zásad mírového soužití.⁵⁴

Jedním z nejvýznamnějších principů zahrnutých v Chartě OSN je zásada suverenity zemí a respektování jejich územní integrity a politické nezávislosti. Charta také vytváří rámec pro řešení mezinárodních konfliktů, který zahrnuje použití diplomatických a mírových prostředků a uplatňování mezinárodního práva.⁵⁵ V tomto kontextu lze upozornit zejména na její první článek, který stanovuje jako základní cíl dokumentu udržování mezinárodního míru a bezpečnosti a rozvoj přátelských vztahů mezi národy dle zásady rovnoprávnosti a práva na sebeurčení národů (tato formulace je historicky podmíněna kolonialismem) a uskutečňování mezinárodní součinnosti.⁵⁶

Druhý článek Charty OSN stanovuje zásady, podle kterých jsou členové OSN i tato organizace samotná povinni jednat. Částečně se tyto zásady překrývají s principy mezinárodního práva (svrchovaná rovnost všech států, *pacta sunt servanda*) a s jeho kogentními normami (zákaz použití síly či hrozby silou v mezinárodních vztazích). Důležitá je i zásada OSN nevměšovat se do vnitřních záležitostí států, ze které jsou však stanoveny jisté výjimky.⁵⁷

Kapitola II Charty upravuje podmínky členství v OSN (po roce 1945 byly do OSN přijímány další země, které doplnily zakladatelské státy) – podmínkou je primárně přijetí zásad Charty OSN. O přijetí uchazeče pak rozhoduje Valné shromáždění na doporučení

⁵⁴ GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2921-3, s. 100.

⁵⁵ GANSER, Daniele. *Nezákonné války: jak země NATO sabotují činnost OSN: kronika doby od Kuby po Sýrii*. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0499-4, s. 325.

⁵⁶ GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2921-3, s. 100.

⁵⁷ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-390-0, s. 20-21.

Rady bezpečnosti. Stát může být z OSN i vyloučen, a to v případě, kdy soustavně porušuje její zásady.⁵⁸

Charta OSN zůstává dodnes klíčovým dokumentem mezinárodního práva a slouží jako základ pro činnost a fungování OSN, ačkoli její systém norem a pravidel byl postupem času doplněn množstvím mezinárodních dohod a konvencí. V souvislosti se současným politickým vývojem na mezinárodní scéně je podstatné připomenout, že Charta OSN neobsahuje zmínku o jaderných zbraních, ačkoli právě tyto zbraně (respektive hrozba jejich využití) podstatným způsobem determinují mezinárodní politiku.⁵⁹

V tomto kontextu je třeba upozornit na dokument Smlouva o zákazu jaderných zbraní (TPNW – angl. *Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons*), která vstoupila v platnost 22. ledna roku 2017 a která zakotvuje zákaz vývoje, testování, vlastnictví, skladování, přepravy, použití nebo hrozby použití jaderných zbraní. Tuto smlouvu podepsalo více než padesát zemí, avšak některé země s jadernými zbraněmi, včetně Spojených států, Ruska a Číny, tuto smlouvu nepodepsaly. Smlouva o zákazu jaderných zbraní byla přijata Valným shromážděním OSN v roce 2017 a stala se účinnou v roce 2021. Tento dokument byl vytvořen s cílem přispět k celosvětovému odzbrojení a snížení rizika použití jaderných zbraní.⁶⁰

5.1 Cíle definované v Chartě OSN

Charta OSN (Organizace spojených národů) má několik zásadních cílů, které jsou shrnuty v jejím úvodním článku.⁶¹ Tyto cíle bychom mohli vymezit následujícím způsobem:⁶²

- Udržovat mezinárodní mír a bezpečnost a přijímat účinná opatření k prevenci a řešení hrozeb míru.

⁵⁸ GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2921-3, s. 100.

⁵⁹ ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní humanitární právo*. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-185-7, s. 195.

⁶⁰ MUSIL, Adam. Nová smlouva OSN zakazuje nukleární zbraně. Jaderné velmoci ji ale nepodporují [online]. ČT 24, 22. ledna 2021. [Cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3250434-nova-smlouva-osn-zakazuje-nuklearni-zbrane-jaderne-velmoci-ji-ale-nepodporuji>.

⁶¹ Charta Organizace spojených národů a Statut Mezinárodního soudního dvora, Kapitola I, Článek 1.

⁶² GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2921-3, s. 100.

- Podporovat spolupráci mezi národy a prosazovat respekt k lidským právům a základním svobodám pro všechny bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka nebo náboženství.
- Podporovat rozvoj hospodářského, sociálního a kulturního života a zvyšovat životní úroveň lidí všude na světě.
- Být centrem pro koordinaci akcí mezi národy v řešení mezinárodních problémů a pro zajištění soudržnosti mezi politikami a činnostmi různých národních vlád.

Dalšími (neméně důležitými) cíli Charty OSN jsou například podpora udržitelného rozvoje, snaha o odstranění chudoby a hladu, podpora vzdělání, podpora demokratických principů a řádného fungování právního systému. Celkově se jedná o širokou škálu cílů, které mají zajistit mír, stabilitu a prosperitu pro všechny národy světa.⁶³

Jedním z nejdůležitějších cílů, které jsou v Chartě OSN stanoveny, je udržování světového míru a bezpečnosti. K tomuto účelu byla vytvořena Rada bezpečnosti, která má pravomoc přijímat opatření k udržování mezinárodního míru a bezpečnosti. K naplnění tohoto cíle přispívá zásada suverenity zemí, která je jednou z nejdůležitějších zásad zakotvených v Chartě OSN a v tomto kontextu je vhodné věnovat se jí podrobněji. Podle této zásady mají všechny členské státy OSN právo na plnou suverenitu a územní integritu, a to bez zásahu ze strany jiných států.⁶⁴

Seidl-Hohenveldern konstatuje, že Územní suverenita a územní výsost jsou dva klíčové pojmy v mezinárodním právu, které se týkají práv států v souvislosti s jejich územím. Územní suverenita se týká práva států na plnou kontrolu nad svým územím a vším příslušenstvím. To zahrnuje právo na kontrolu hranic, rozhodování o využívání přírodních zdrojů, stanovení svých vlastních vnitrostátních zákonů a právních předpisů, ochranu svého území a boj proti nelegálnímu přistěhovalectví. Podle zásady územní suverenity mají státy právo rozhodovat o svých vlastních věcech a mezinárodní společenství nemá právo zasahovat do jejich vnitřních záležitostí.

⁶³ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-390-0, s. 20-21.

⁶⁴ VESELÝ, Zdeněk. *Smlouvy, pakty, dohody: slovník mezinárodněpolitických a diplomatických aktů*. Třetí, upravené vydání. Praha: Epoque, 2020. ISBN 978-80-7557-968-3, s. 21.

Územní výsost se týká práva států na plnou kontrolu nad vzdušným prostorem nad svým územím, vodami v okolí svého území a podmořským světem pod nimi. To zahrnuje právo na průzkum a využívání přírodních zdrojů v těchto oblastech a právo na určování námořních hranic. Podle zásady územní výsosti mají státy právo na úplné ovládnutí všech aspektů výše zmíněných oblastí a mezinárodní společenství nemá právo na jejich zásah. Zásada územní suverenity a územní výsosti jsou úzce spjaty s dalšími zásadami mezinárodního práva, jako je například zásada nenásilí, zásada rovnosti států a zásada ochrany lidských práv. Tyto zásady společně tvoří základ mezinárodního práva a pomáhají udržovat mír a stabilitu v mezinárodním společenství.⁶⁵

Zásada suverenity zemí je uznávána jako základní princip mezinárodního práva a je klíčovou zásadou pro udržování míru a stability v mezinárodním společenství. Podle této zásady mají všechny státy stejná práva a povinnosti, a to bez ohledu na jejich velikost, moc nebo význam. V souladu se zásadou suverenity zemí by měly být mezinárodní problémy řešeny diplomatickými a mírovými prostředky, a nikoli vojenskou silou. Charta OSN také zakazuje hrozbu nebo použití síly k řešení mezinárodních sporů a vyzývá k respektování suverenity a územní celistvosti všech států.⁶⁶

Nicméně, v praxi mohou existovat situace, kdy je nutné zasáhnout, aby se zabránilo hromadnému porušování lidských práv nebo genocidě. V těchto případech může OSN použít sílu jako poslední řešení, pokud Valné shromáždění nebo Rada bezpečnosti takový krok schválí. OSN je jedinou mezinárodní organizací, která může legalizovat použití síly v mezinárodních vztazích obecně a obzvláště v mírových operacích. Celkově lze říci, že zásada suverenity zemí hraje důležitou roli při udržování mezinárodního míru a stability a zajišťuje, aby všechny státy měly stejná práva a povinnosti v mezinárodním společenství.⁶⁷

Dalším cílem definovaným v Chartě OSN je podpora mezinárodní spolupráce a rozvoj přátelských vztahů mezi zeměmi. K tomuto účelu slouží Valné shromáždění, které se

⁶⁵ SEIDL-HOHENVELDERN, Ignaz. *Mezinárodní právo veřejné*. 3. vyd. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-178-1, s. 197.

⁶⁶ ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-506-7, s. 166.

⁶⁷ EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-540-0, s. 304.

skládá ze všech členů OSN a má za úkol diskutovat o otázkách týkajících se mezinárodního míru a bezpečnosti a přijímat doporučení. OSN podporuje mezinárodní spolupráci různými prostředky, konkrétněji:⁶⁸

- Fórum pro dialog a jednání: OSN poskytuje platformu pro dialog a jednání mezi zeměmi na mezinárodní úrovni. Tato platforma umožňuje zemím vyjádřit své názory, předložit své návrhy a diskutovat o otázkách, které mají vliv na mezinárodní společenství jako celek.
- Rozvoj mezinárodního práva: OSN pomáhá rozvíjet mezinárodní právo, které stanovuje základní pravidla a normy pro chování zemí na mezinárodní úrovni. Mezinárodní právo poskytuje rámec pro řešení mezinárodních sporů a podporuje dodržování lidských práv a zásad spravedlnosti.
- Podpora mírových jednání: OSN podporuje mírová jednání mezi zeměmi a usiluje o řešení mezinárodních sporů prostřednictvím mírových prostředků. To zahrnuje poskytování diplomatického a humanitárního zprostředkování, stejně jako podporu mírových operací a snahu o prevenci konfliktů.
- Humanitární pomoc: OSN poskytuje humanitární pomoc a ochranu obětem války a přírodních katastrof po celém světě. OSN spolupracuje s humanitárními organizacemi, aby zajistila potřebnou pomoc a podporu pro lidi v nouzi.
- Globální výzvy: OSN se snaží řešit globální výzvy, jako jsou změna klimatu, chudoba, nerovnost a rozšíření nemocí. To zahrnuje spolupráci s jednotlivými zeměmi a mezinárodními organizacemi, aby se dosáhlo udržitelného rozvoje a posílilo mezinárodní společenství jako celek.

Celkově lze říci, že OSN podporuje mezinárodní spolupráci tím, že poskytuje platformu pro dialog a jednání, rozvíjí mezinárodní právo, podporuje mírová jednání, poskytuje humanitární pomoc a řeší globální výzvy. Tato spolupráce pomáhá udržovat mír a stabilitu v mezinárodním společenství a podporuje celosvětový pokrok a prosperitu.

⁶⁸ GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2921-3, s. 101-102.

6 PŮSOBENÍ OSN VE SVĚTĚ

V šesté kapitole práce je představeno působení OSN ve světě, přičemž pozornost je zaměřena na mírové operace OSN, válku na Balkáně a aktuální operace vedené OSN.

6.1 Mírové operace OSN

Mírové operace OSN jsou jedním z nejvýznamnějších způsobů, kterými tato organizace může přispět k zachování světového míru a stability. Tyto operace jsou prováděny v situacích, kdy se vyskytnou mezinárodní konflikty a napětí, přičemž mají za cíl snížit násilí a podpořit dialog a diplomatická řešení. Od svého vzniku v roce 1945 OSN již přijala mnoho rezolucí, které autorizují mírové operace. Ty jsou následně prováděny podle jejího mandátu. Tyto operace mohou zahrnovat nasazení vojáků, policejních sil, pozorovatelů, humanitárních pracovníků a jiných specialistů. Všechny tyto osoby jsou vysílány s cílem chránit civilisty, pomáhat při obnově infrastruktury a pomáhat s procesy demokratizace.

Jednou z nejúspěšnějších operací OSN byla mise v Kambodži v roce 1991, která pomohla obnovit v této zemi demokracii po desetiletí konfliktů. Další úspěšnou operací bylo vyslání mírových sil do Bosny a Hercegoviny v roce 1995, kde pomohly ukončit válečný konflikt a podpořily proces návratu uprchlíků. Nicméně některé mise se naopak potýkaly s obtížemi a neúspěchy, jako například mise v Rwandě v roce 1994, kdy se OSN nepodařilo zabránit genocidě.⁶⁹

Mírové operace OSN jsou složitou a náročnou záležitostí, přesto jsou však stále důležitou součástí procesu zajišťování globální bezpečnosti. Tyto mise mohou pomoci zmírnit utrpení civilního obyvatelstva, podpořit demokratizaci a usnadnit diplomatická řešení konfliktů. Ačkoli ne vždy jsou úspěšné, OSN se snaží přizpůsobovat a zlepšovat své postupy, aby mohla dále plnit svou misi spočívající v prosazování světového míru a bezpečnosti.

⁶⁹ PUSHKINA, Darya, Markus B. SIEWERT a Stefan WOLFF. Mission (im)possible? UN military peacekeeping operations in civil wars. *European Journal of International Relations*. 2021, 28 (1). ISSN 1460-3713. DOI: 10.1177/13540661211046602

V následující tabulce (Tab. 1) jsou uvedeny vybrané realizované či probíhající mírové mise OSN.

Tab. 1: Mírové mise OSN

Období	Název operace	Země	Konflikt
1948	Mise OSN dohlížející na příměří (UNTSO)	Blízký východ	Po izraelské válce za nezávislost
1960-1964	Operace OSN v Kongu (ONUC)	Kongo	Konžská krize
1978	Mise OSN v Libanonu (UNIFIL)	Libanon	Izraelská invaze do Libanonu
1991-2003	Humanitární strážní mise OSN v Iráku (UNGCI)	Irák	-
1992-1994	Operace OSN v Mosambiku (ONUMOZ)	Mosambik	Občanská válka v Mosambiku
1992-1995	Ochranná síla OSN (UNPROFOR)	Bývalá Jugoslávie	Válka v Jugoslávii
1993-1994	Pozorovatelská mise OSN v Ugandě a Rwandě (UNOMUR)	Rwanda, Uganda	Rwandská genocida
1993-1996	Mise OSN na pomoc Rwandě (UNAMIR)	Rwanda	Rwandská genocida
1999	Mise OSN v Kosovu (UNMIK)	Kosovo	Válka v Kosovu

Zdroj: vlastní zpracování

6.2 Válka v Jugoslávii

Pro podrobnější popis působení OSN ve světě byla vybrána válka v Jugoslávii. V následujících podřazených podkapitolách bude tento konflikt stručně charakterizován (není záměrem této práce poskytnout vyčerpávající popis událostí, které se odehrály v rámci jednotlivých konfliktů), načež bude vysvětlena intervence OSN.

6.2.1 Historie a původ konfliktu

Válka v Jugoslávii byla sérií konfliktů, které se odehrávaly v 90. letech 20. století a které ve svém konečném důsledku vedly k rozpadu Jugoslávie. Tento konflikt měl kořeny v etnických a náboženských napětích mezi různými skupinami obyvatelstva, které byly v této oblasti přítomny. Konflikty začaly v roce 1991, kdy se Chorvatsko a Slovinsko

rozhodly osamostatnit se od Jugoslávie. Tento proces byl provázen násilím a boji mezi chorvatskými a srbskými silami v oblastech, kde byly tyto etnické skupiny smíšené. V roce 1992 došlo k válce v Bosně a Hercegovině, kde srbské síly podporované Jugoslávií a Srbem Radovanem Karadžićem vyhlásily nezávislý srbský stát v Bosně a Hercegovině, což vedlo k etnickým čistkám a válečným zločinům.⁷⁰

Válka se rozšířila i do Kosova, kde Srbové údajně uskutečňovali etnické čistky vůči albánskému obyvatelstvu. V roce 1999 zasáhla NATO (bez mandátu Rady bezpečnosti OSN) proti Jugoslávii, což vedlo k ukončení konfliktu a vytvoření nezávislého Kosova. Celkově si konflikty na Balkáně vyžádaly mnoho obětí na životech a způsobily rozsáhlou devastaci regionu. Mnoho civilistů bylo nuceno opustit své domovy a odejít do uprchlických táborů. Mezinárodní společenství se snažilo ukončit konflikty prostřednictvím různých mírových jednání a misí, včetně mise OSN a NATO. Přestože válka na Balkáně skončila, napětí a problémy v regionu přetrvávají a mají dopad na politiku a stabilitu v Evropě.⁷¹

Válka v Jugoslávii je hodnocena jako nejhorší krveprolití v Evropě od konce druhé světové války, signifikantní pro využití enormního násilí proti civilistům.

6.2.2 Slovinská válka

Slovinská válka byla ozbrojeným konfliktem, který se odehrával v roce 1991 mezi Slovinskem na jedné straně a Jugoslávií na straně druhé. Konflikt byl způsoben rostoucím napětím mezi slovinskou vládou a vládou Jugoslávie, která se nechtěla smířit se snahami Slovinska o nezávislost. Vláda Slovinska se rozhodla vyhlásit nezávislost 25. června 1991. Toto rozhodnutí bylo velmi nepopulární u většiny Srbů žijících v Jugoslávii, kteří se domnívali, že Slovinsko by mělo zůstat součástí Jugoslávie. Po vyhlášení nezávislosti začaly jugoslávské jednotky (Jugoslávská lidová armáda) včetně tanků a letadel vstupovat

⁷⁰ TEJCHMAN, Miroslav. *Balkán ve 20. století*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3178-3, s. 347.

⁷¹ MATĚJKA, Zdeněk. Úloha Severoatlantické aliance při stabilizaci Balkánu. In: DIENSTBIER, Jiří. *Stabilita Balkánu a Evropská unie: příspěvek České republiky*. Praha: Rada pro mezinárodní vztahy, 2006, s. 52-62. ISBN 80-239-8060-2, s. 52-54.

do Slovinska, aby potlačily jeho snahy o odtržení. Slovinská armáda a místní policie se však bránily a jugoslávský útok odrazily.⁷²

Slovinská válka byla krátká, trvala jen několik dní, ale byla velmi intenzivní. Slovinská armáda a policie byly mnohem lépe připraveny na boj než jugoslávské jednotky, které se potýkaly s problémy ohledně své výzbroje a výcviku. Mezinárodní společenství podpořilo Slovinsko a vyzvalo Jugoslávii k ukončení konfliktu. Po krátkém boji byla Jugoslávie nucena stáhnout své jednotky a Slovinsko bylo uznáno jako nezávislý stát. Slovinská válka však měla dalekosáhlé následky. Vedla k dalším rozpadům Jugoslávie a k etnickým konfliktům v Bosně a Hercegovině a Kosovu. Důsledkem byla také potřeba dlouhodobě budovat nové demokratické a hospodářské struktury v celé oblasti, aby se zajistila stabilita a mír.⁷³

6.2.3 Chorvatská válka

Chorvatská válka byla ozbrojeným konfliktem, který se odehrával v letech 1991 až 1995 v Chorvatsku, kdy se Chorvatsko snažilo vymanit ze svazku s Jugoslávií a získat nezávislost. Konflikt byl způsoben napětím mezi chorvatskou vládou a srbskými obyvateli Chorvatska, kteří se domnívali, že by měli mít své vlastní státní území v Chorvatsku. V červnu 1991 vyhlásilo Chorvatsko nezávislost, což vyvolalo reakci srbské menšiny. Srbové začali na území Chorvatska vyhlášovat vlastní nezávislá území, jako byla například Republika Srpska Krajina. Válka mezi Chorvatskem a srbskými separatisty se rychle rozšířila a eskalovala do občanské války.⁷⁴

Boje byly nesmírně kruté a násilné, s velkým počtem obětí na obou stranách. Chorvatská armáda se snažila ovládnout území pod kontrolou srbských separatistů a obnovit kontrolu nad celým Chorvatskem. Srbské separatisty podporovala Jugoslávie a srbská armáda, což vedlo ke zhoršení situace a výraznému zvýšení počtu obětí. V roce 1995 byla situace na frontě zcela odlišná a Chorvatsko začalo ovládat stále větší části území. Jugoslávská

⁷² THOMAS, Nigel a Krunoslav MIKULAN. *Válka v Jugoslávii: Slovinsko a Chorvatsko 1991-95*. Praha: Grada, 2009. Elita. ISBN 978-80-247-2876-6, s. 6.

⁷³ HLADKÝ, Ladislav. *Jugoslávská krize a její historické souvislosti*. Jinočany: H & H, 1993. ISBN 80-85467-15-1, s. 27-32.

⁷⁴ THOMAS, Nigel a Krunoslav MIKULAN. *Válka v Jugoslávii: Slovinsko a Chorvatsko 1991-95*. Praha: Grada, 2009. Elita. ISBN 978-80-247-2876-6, s. 2.

armáda a srbská menšina byly nuceny stáhnout se ze svých pozic a válka se nakonec skončila tzv. Daytonskou dohodou (Všeobecná rámcová smlouva pro mír v Bosně a Hercegovině), která ukončila válku v celé bývalé Jugoslávii.⁷⁵

Chorvatská válka měla následky v podobě množství uprchlíků a vysídlených osob, ale také poškození infrastruktury a budov. Válka také vedla ke zhoršení vztahů mezi Chorvatskem a Srbskem a vytvořila napětí, které přetrvalo až do současné doby. Nicméně Chorvatsko se stalo nezávislým státem a v roce 2013 vstoupilo do Evropské unie.⁷⁶

6.2.4 Válka v Bosně

Válka v Bosně a Hercegovině byla ozbrojeným konfliktem, který probíhal v letech 1992 až 1995 na území bývalé Jugoslávie. Konflikt byl způsoben etnickými rozdíly a nacionalistickými tendencemi mezi bosenskými muslimy (tzv. Bosňáky), Chorvaty a Srby, kteří si nárokovali území Bosny a Hercegoviny. Konflikt započal v březnu 1992, kdy Bosna a Hercegovina vyhlásila nezávislost na Jugoslávii. Srbské vedení Jugoslávie a místní srbští nacionalisté v Bosně a Hercegovině to však odmítli a začali se snažit ovládnout území Bosny a Hercegoviny. To vedlo k válce mezi bosenskými muslimy, Chorvaty a Srby, která se projevila mnoha činy, jako byly masakry, znásilnění, etnické čistky a vyhánění.⁷⁷

V konfliktu se objevili také zahraniční aktéři, a to konkrétně tehdy, když Srbsko podporovala Jugoslávie a částečně i Rusko, zatímco západní země a NATO se postavily na stranu Bosny a Hercegoviny. Válka byla poznamenána mnoha mezinárodními intervencemi, jako byly embargo na zbraně, poskytování humanitární pomoci, ale také bombardování srbských pozic v Bosně a Hercegovině ze strany NATO.⁷⁸

Válka v Bosně a Hercegovině skončila v listopadu 1995 podepsáním Daytonské dohody, která ukončila konflikt a rozdělila Bosnu a Hercegovinu na dva entitní celky – Federaci

⁷⁵ DZURO, Vladimír. *Vyšetřovatel: démoni balkánské války a světská spravedlnost*. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0507-6, s. 233.

⁷⁶ PITROVÁ, Markéta. *Postlisabonské procesy v Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2014. ISBN 978-80-210-7777-5, s. 267.

⁷⁷ THOMAS, Nigel a Krunoslav MIKULAN. *Válka v Jugoslávii: Slovinsko a Chorvatsko 1991-95*. Praha: Grada, 2009. Elita. ISBN 978-80-247-2876-6, s. 3.

⁷⁸ BAUMANN, Robert F., George Walter GAWRYCH a Walter Edward KRETCHIK. *Armed Peacekeepers in Bosnia*. Kansas: DIANE Publishing, 2004. ISBN 978-14-289-1020-1, s. 66.

Bosny a Hercegoviny a Republiku srbskou. Po válce byla Bosna a Hercegovina rekonstruována a přestavěna s pomocí mezinárodního společenství, ale stále se snaží vyrovnat s následky konfliktu, jako jsou uprchlíci a vysídlení, rozdíly mezi etnickými skupinami a nedostatek ekonomické stability.⁷⁹

6.2.5 Nasazení mírových sil v Jugoslávii

Mírové síly byly nasazeny v Jugoslávii v roce 1992 v rámci Operace síly OSN (*United Nations Protection Force*, zkráceně UNPROFOR) na základě rezoluce Rady bezpečnosti č. 721 ze dne 27. listopadu 1991. Cílem této mise, působící ve válce v Jugoslávii v letech 1992 až 1995, bylo monitorovat příměří mezi bosensko-chorvatskými silami a silami bosenských Srbů v Bosně a Hercegovině, oddělit válčící strany a chránit civilní obyvatelstvo. UNPROFOR také poskytovala humanitární pomoc a podporu při obnově a stabilizaci oblasti. Mise byla rozdělena do několika segmentů v Bosně a Hercegovině, Chorvatsku a Srbsku.⁸⁰

UNPROFOR byla složena z jedinců z více než třiceti zemí – jednou z nich bylo i Československo, které vyslalo svou jednotku do sektoru Jih v oblasti Republika Srbská Krajina. Mise byla často kritizována za nedostatečnou ochranu civilistů a přílišné přátelství s bosenskými Srby. V roce 1995 došlo k masakru v Srebrenici, když bosensko-srbské jednotky masakrovaly tisíce bosenských muslimů, a UNPROFOR nedokázala této hrůzné události zabránit.⁸¹

V roce 1995 byly mírové síly nahrazeny misí IFOR (*The Implementation Force*), která měla za úkol prosadit dodržování Daytonské dohody, která ukončila válku v Bosně a Hercegovině. IFOR, která měla silnější mandát a více vojáků než UNPROFOR, byla později nahrazena dalšími misemi, jako je například KFOR (*Kosovo Force*) v roce 1999.⁸²

⁷⁹ DZURO, Vladimír. *Vyšetřovatel: démoni balkánské války a světská spravedlnost*. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0507-6, s. 233.

⁸⁰ ROUŠAR, Jaroslav. *Čeští vojáci v Bosně a Hercegovině v mírových operacích pod vedením NATO*. Praha: Agentura vojenských informací a služeb, 2002. ISBN 80-7278-156-1, s. 9.

⁸¹ GABAL, Ivan. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G, 1999. ISBN 80-86103-23-4, s. 325-326.

⁸² ROUŠAR, Jaroslav. *Čeští vojáci v Bosně a Hercegovině v mírových operacích pod vedením NATO*. Praha: Agentura vojenských informací a služeb, 2002. ISBN 80-7278-156-1, s. 9.

Celkově lze říci, že mise mírových sil v Jugoslávii měla komplikovaný vliv na situaci v regionu a byla často kritizována za nedostatečné výsledky a selhání při ochraně civilistů. Konkrétní důvody, proč byla UNPROFOR kritizována, jsou zejména následující:

- Nedostatečná síla a mandát: UNPROFOR nebyla vybavena dostatečnou silou a mandátem, aby efektivně zvládla složitou situaci v Jugoslávii. V mnoha případech nebyla schopna zabránit násilným konfliktům a genocidě, které se v této oblasti vyskytovaly.
- Omezené financování: UNPROFOR měla omezený rozpočet, což omezilo její schopnost provádět účinné operace a zlepšit situaci v oblasti. Toto omezené financování také ovlivnilo kvalitu zabezpečení a podmínek pro personál mise.
- Omezená spolupráce s místními orgány: UNPROFOR měla omezenou spolupráci s místními orgány a ozbrojenými skupinami, což ovlivnilo její schopnost efektivně kontrolovat situaci a zabránit násilí. Navíc někteří příslušníci UNPROFOR se zapletli do korupčních či jiných nekalých praktik.
- Nedostatečná koordinace s ostatními mezinárodními organizacemi: UNPROFOR nedokázala efektivně spolupracovat s ostatními mezinárodními organizacemi, jako jsou například Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), což ovlivnilo schopnost řešit složitou situaci v Jugoslávii.

Celkově lze říci, že UNPROFOR se potýkala s řadou problémů, které ovlivnily její schopnost plnit svůj mandát a zlepšit situaci v Jugoslávii. Tyto problémy byly částečně determinantem složité situace v této oblasti, ale také důsledkem nedostatečné podpory a financování ze strany mezinárodního společenství.⁸³

6.2.6 Mezinárodní trestní tribunál pro Jugoslávii

Mezinárodní ad hoc tribunály mohou být zakládány třemi způsoby – rezolucí Rady bezpečnosti OSN, rezolucí Valného shromáždění OSN, nebo na základě mezinárodní smlouvy. Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (ICTY) byl založen v roce

⁸³ FETHERSTON, A. B., Oliver RAMSBOTHAM a T. WOODHOUSE. UNPROFOR. Some observations from a conflict resolution perspective. *Journal of International Peacekeeping*. 1994, 1 (2), s. 179-203. ISSN 1875-4104, s. 179-202.

1993 Radou bezpečnosti OSN na základě doporučení Komise expertů OSN jako tribunál, který měl soudit osoby obviněné ze zločinů spáchaných v průběhu konfliktů na území bývalé Jugoslávie. Podstatným impulzem pro jeho vytvoření byla zpráva ze zvláštní schůzky Komise pro lidská práva OSN (květen 1994), kde byl zmíněn termín „etnická čistka“. Tribunál sídlil v Haagu v Nizozemsku a měl soudit osoby obviněné ze zločinů války, zločinů proti lidskosti a genocidy.⁸⁴

ICTY se stal prvním mezinárodním tribunálem, který byl založen od Norimberského tribunálu po druhé světové válce. Jeho založení bylo reakcí na eskalaci konfliktu na Balkáně a zhoršování dodržování základních lidských práv v této oblasti. Mezinárodní společenství chtělo ukázat, že zločiny proti lidskosti nebudou tolerovány a že pachatelé budou postaveni před spravedlnost. ICTY soudil mnoho významných osobností z oblasti bývalé Jugoslávie, včetně Slobodana Miloševiče, bývalého prezidenta Jugoslávie, Ratka Mladiče, bývalého generála bosenských Srbů, a Radovana Karadžiče, bývalého prezidenta bosenských Srbů. Tyto osoby byly obviněny ze zločinů války, zločinů proti lidskosti a genocidy.⁸⁵

ICTY se také zaměřil na oběti konfliktů na Balkáně a poskytl jim možnost vyjádřit se a vysvětlit, co se stalo. Tribunál podnikl kroky k obnově míru a usmíření v této oblasti a snažil se zpřístupnit své výsledky široké veřejnosti. ICTY ukončil svou činnost v roce 2017, po dvaceti čtyřech letech fungování. Jeho práce a rozhodnutí jsou dodnes velmi důležitá pro pochopení konfliktů na Balkáně a posílení lidských práv a mezinárodního práva.

6.3 Aktuální operace vedené OSN

V současné době realizuje OSN třináct mírových operací (sedm v Africe, jedno v Asii, dvě v Evropě a tři na Blízkém Výchově), přičemž většina z nich probíhá v Africe. Z nich lze zmínit stabilizační misi OSN v Kongu (MONUSCO).

⁸⁴ SCHABAS, William A. *The UN international criminal tribunals: the former Yugoslavia, Rwanda and Sierra Leone*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. ISBN 0-521-60908-9, s. 17-19.

⁸⁵ UN. International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. Key figures of the cases [online]. United Nations, 2023. [Cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <https://www.icty.org/en/cases/key-figures-cases>.

Stabilizační mise OSN v Kongu (MONUSCO) byla založena v roce 2010 a působí v Demokratické republice Kongo (DRK), aby pomohla stabilizovat zemi a přispěla k prosazení míru a bezpečnosti v oblasti. MONUSCO se vypořádává s řadou složitých problémů, včetně ozbrojených konfliktů, násilí páchaného na civilistech a porušování lidských práv.

MONUSCO má široký mandát, který zahrnuje ochranu civilistů, podporu stabilizace a obnovy, boj proti ozbrojeným skupinám a proti porušování lidských práv, podporu řešení konfliktů apod. Mise má také důležitou roli při výcviku a podpoře Kongských bezpečnostních sil. MONUSCO byla kritizována z několika důvodů, zejména:

- Nedostatečná ochrana civilistů: MONUSCO byla kritizována za nedostatečnou ochranu civilistů a neschopnost zabránit násilí páchaného na civilistech ze strany ozbrojených skupin.
- Korupce: Mise byla kritizována za korupci a nekalé praktiky u některých příslušníků mise.
- Nedostatečná efektivita: MONUSCO byla kritizována za nedostatečnou efektivitu a úspěšnost v řešení složité situace v Kongu.
- Financování: Mise byla kritizována za vysoké náklady a nedostatek finanční podpory ze strany mezinárodního společenství.
- Spolupráce s místními orgány: MONUSCO byla kritizována za nedostatečnou spolupráci s místními orgány a Kongskými bezpečnostními silami.

MONUSCO se snaží tyto kritiky řešit a zlepšit tak svou efektivitu a účinnost v řešení složité situace v Kongu. Mise je však nadále významným hráčem při poskytování pomoci a podpory v oblasti, která trpí dlouholetými konflikty a nestabilitou.⁸⁶

Další aktivní operací OSN, jejíž mandát byl však postupně převzat Evropskou unií a dalšími mezinárodními organizacemi, je UNMIK. Mise OSN v Kosovu (UNMIK) byla založena v roce 1999 po konfliktu mezi Jugoslávií a Kosovskými Albánci. UNMIK měla za úkol pomoci stabilizovat situaci v Kosovu a připravit půdu pro další politické a

⁸⁶ KOVATCH, Bonnie. Sexual exploitation and abuse in UN peacekeeping missions: A case study of MONUC and MONUSCO. *The Journal of the Middle East and Africa*. 2016, 7 (2), s. 157-174. ISSN 2152-0852, s. 157-160.

hospodářské změny v regionu. Měla široký mandát, který zahrnoval ochranu lidských práv, obnovu institucí, vytvoření nové policie a ochranu kulturních a náboženských památek. UNMIK byla kritizována z několika důvodů:

- Kritika neúspěšnosti: UNMIK byla kritizována za nedostatečnou úspěšnost při obnově institucí, obnově hospodářského růstu a řešení národnostních otázek.
- Vysoké náklady: Mise byla kritizována za vysoké náklady a nedostatek finanční podpory ze strany mezinárodního společenství.
- Vztahy s místními obyvateli: UNMIK byla kritizována za nedostatečnou spolupráci s místními obyvateli a nedostatek komunikace s nimi.

UNMIK byla postupně nahrazována Evropskou unií a dalšími mezinárodními organizacemi, které převzaly většinu odpovědností za stabilitu a demokratizaci Kosova. UNMIK však stále zůstává důležitým symbolem mezinárodní spolupráce v této oblasti a hraje důležitou roli v udržování míru a stability v Kosovu.⁸⁷

Z dalších aktuálně probíhajících misí OSN lze jmenovat Mírovou misi OSN na Kypru (UNFICYP), Misi OSN dohlížející na příměří na Blízkém východě (UNTSO), Pozorovatelskou nezúčastněnou misi OSN v Golanských výšinách (UNDOF) a Misi OSN v Libanonu (UNIFIL).

⁸⁷ OŠŤÁDALOVÁ, Šárka a Martin FAIX. Aspekty uprchlické a azylové problematiky v kontextu správy území mezinárodními organizacemi. Kosovo pod správou UNMIK. *Právník*. 2016, č. 6, s. 555-574. ISSN 0231-6625, s. 555-558.

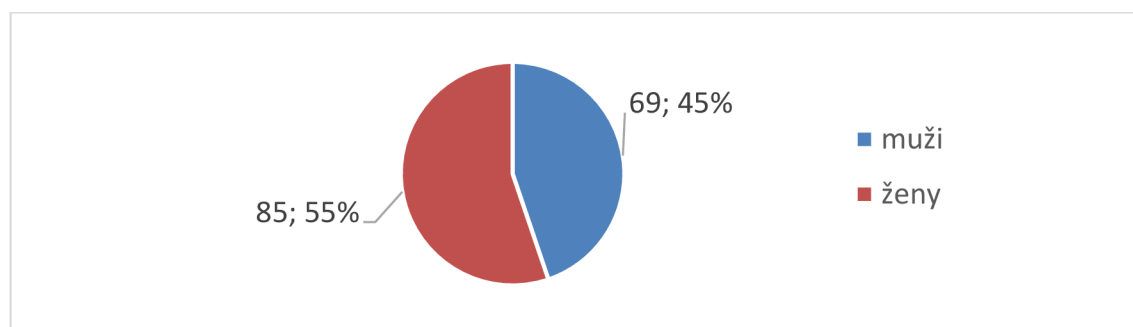
7 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

V poslední kapitole práce představím krátké dotazníkové šetření, jehož cílem bylo zjištění souhlasu české veřejnosti se zapojováním České republiky do akcí OSN. Jelikož představená práce má primárně teoretický charakter, jedná se o stručné zjišťování názoru veřejnosti na konkrétní záležitost.

Elektronický dotazník (viz Přílohy) byl šířen prostřednictvím sociálních sítí. Do šetření se zapojilo 154 respondentů, u nichž byly zjišťovány základní demografické údaje, konkrétně pohlaví, věk a nejvyšší dosažené vzdělání.

Co se týče genderového rozčlenění souboru respondentů, 85 z nich byly ženy (55 %) a 69 muži (45 %). Poměr žen a mužů v souboru je vizualizován v Grafu 1.

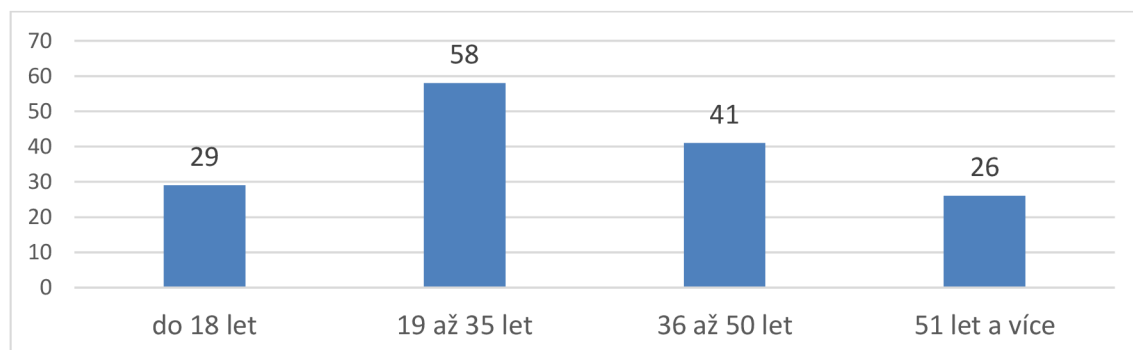
Graf 1: Genderové rozčlenění souboru respondentů

Zdroj: vlastní šetření

Dále bylo zjišťováno, v jaké věkové kategorii se respondenti nachází. Poměr jednotlivých skupin je vizualizován v rámci Grafu 2.

Graf 2: Věkové rozložení souboru respondentů

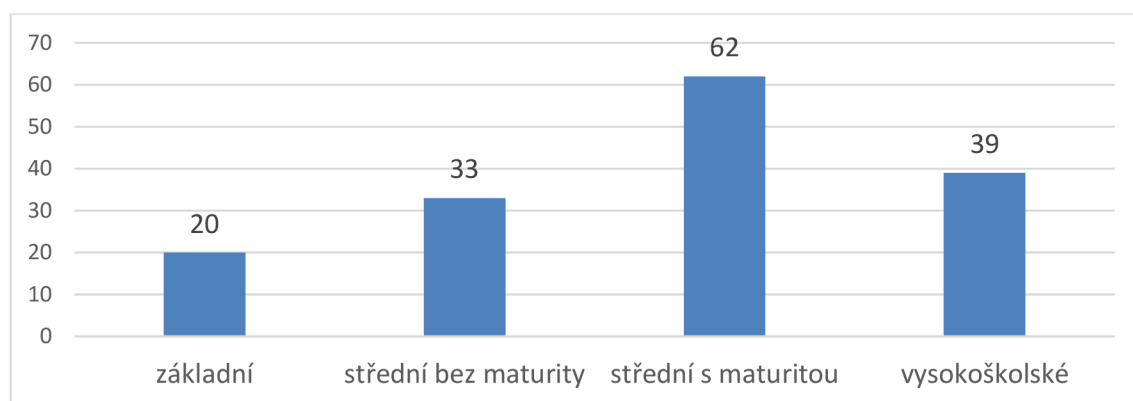

Zdroj: vlastní šetření

Jak je z grafu evidentní, nejvíce respondentů (37,6 %) uvedlo, že se nachází ve věku mezi 19 a 35 lety. Druhou nejčetnější kategorií byla ta pro respondenty ve věku 36 až 50 let, kterou označilo 26,6 % souboru.

Poslední z charakteristik souboru, která byla zjišťována, bylo vzdělání respondentů. Jak je evidentní z Grafu 3, nejvíce respondentů (40,3 %) uvedlo, že má středoškolské vzdělání s maturitou.

Graf 3: Vzdělání respondentů

Zdroj: vlastní šetření

Další část dotazníku se již zaměřovala na postoje respondentů týkající se zapojení České republiky do akcí OSN.

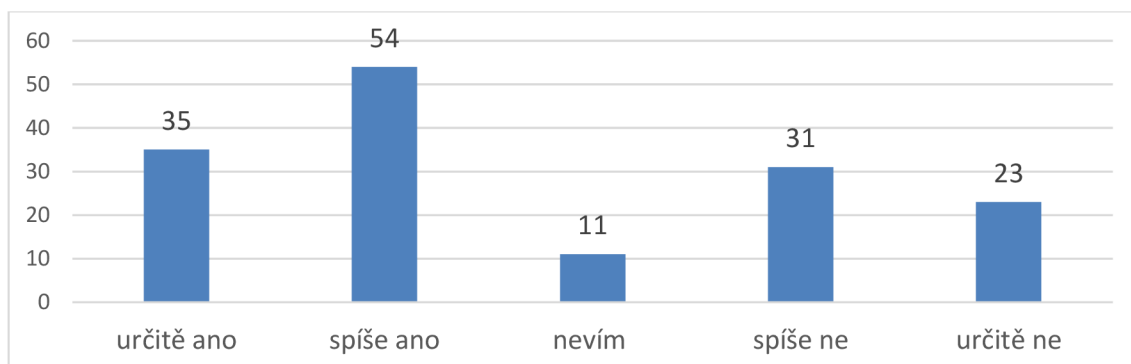
1. Souhlasíte s tím, aby se Česká republika zapojovala do akcí OSN?

První položka dotazníku zjišťovala, zda respondenti souhlasí s tím, aby se Česká republika zapojovala do akcí OSN. Respondenti mohli odpovídat prostřednictvím Likertovy škály.

Jak je evidentní z Grafu 4, nejvíce respondentů se zapojením České republiky do akcí OSN spíše souhlasí – procentuálně vyjádřeno se jedná o 35,1 %. Druhou nejčetnější odpovědí byla ta, podle které oslovení jedinci s takovou participací určitě souhlasí – konkrétně jde o 22,7 %. Pokud tyto dvě skupiny sečteme, můžeme konstatovat, že 57,8 % respondentů má k zapojení České republiky do akcí OSN pozitivní postoj.

Naopak 20,1 % s tímto zapojením spíše nesouhlasí a 14,9 % určitě nesouhlasí – obecně tedy zastávalo k participaci České republiky na akcích OSN negativní postoj 35 % oslovených jedinců.

Graf 4: Postoj respondentů k zapojení ČR do akcí OSN

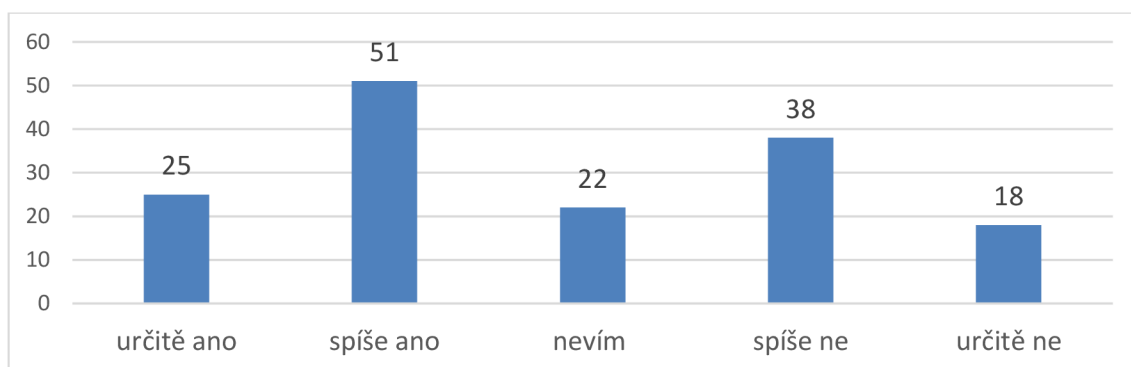
Zdroj: vlastní šetření

2. Věříte, že zapojení České republiky do akcí OSN přináší výhody pro naši zemi?

Další otázka zjišťovala, zda respondenti věří, že zapojení České republiky do akcí OSN přináší výhody pro naši zemi. Respondenti mohli opět odpovídat formou Likertovy škály.

Nejvíce respondentů (33,1 %) konstatovalo, že zapojení do akcí OSN je pro Českou republiku spíše výhodné. Druhou nejčetnější skupinou byla ta, podle které je taková participace pro ČR spíše nevýhodná (24,7 %). Četnosti dalších kategorií jsou uvedeny v Grafu 5.

Graf 5: Názor na výhodnost zapojení do akcí OSN pro ČR

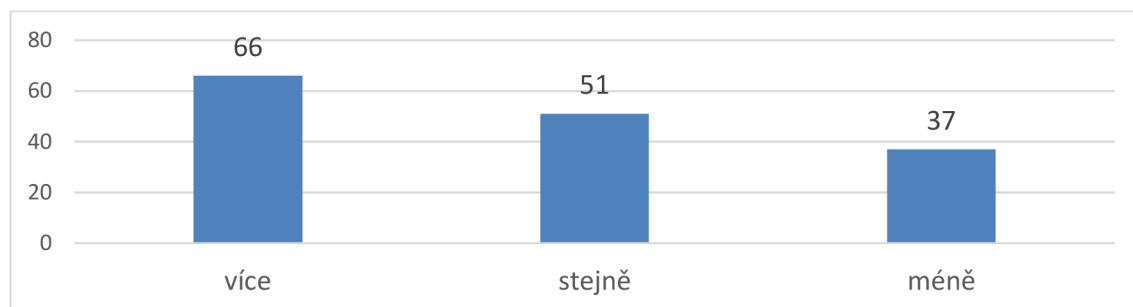
Zdroj: vlastní šetření

3. Myslíte si, že by měla Česká republika spolupracovat s OSN více, stejně nebo méně než doposud?

Poslední otázka se respondentů tázala, zda by měla Česká republika spolupracovat s OSN na jejích akcích více, stejně, nebo méně než doposud. Jak je patrné z Grafu 6, nejvíce respondentů uvedlo, že by Česká republika měla participovat na akcích OSN více než

dosud (42,9 %). Dalších 33,1 % oslovených jedinců uvedlo, že Česká republika by se do akcí OSN měla zapojovat přibližně stejně jako dosud. Nakonec 24 % respondentů uvedlo, že Česká republika by se měla do takových akcí zapojovat méně.

Graf 6: Postoj respondentů k ideální míře participace ČR na akcích OSN

Zdroj: vlastní šetření

V souhrnu lze konstatovat, že respondenti měli na participaci České republiky v OSN spíše pozitivní názory, nicméně relativně velká část souboru byla přesvědčena o tom, že participace na misích OSN není pro Českou republiku výhodná. V tomto kontextu je možné navrhnout, aby veřejnost byla lépe edukována o výhodnosti zapojení českých jednotek do misí OSN.

ZÁVĚR

Hlavním cílem OSN je udržovat mezinárodní mír a bezpečnost. OSN má klíčovou roli při řešení mezinárodních konfliktů a krizí a při prevenci vzniku nových konfliktů. Organizace pracuje s členskými státy a dalšími mezinárodními organizacemi, aby identifikovala a analyzovala hrozby pro mezinárodní bezpečnost a navrhla opatření k jejich řešení. OSN také organizuje mírové mise, které monitorují situaci v konfliktních oblastech a podporují mírový proces. Celkově lze říci, že role OSN v udržování globální bezpečnosti je velmi důležitá a má významný vliv na mezinárodní stabilitu a mír.

Cílem předkládané práce bylo uceleným způsobem definovat hlavní role OSN a její postavení ve světovém dění. V závěru práce lze konstatovat, že tento cíl byl splněn. Nicméně v poslední době – zejména v kontextu s konfliktem na Ukrajině – je možné pozorovat narůstající kritiku vůči této organizaci. Je pravdou, že OSN má před sebou řadu problémů a výzev, kterým v současnosti čelí. Mezi nejvýznamnější z nich patří:

- Politická polarizace: V Radě bezpečnosti OSN panuje stále větší politická polarizace a rozdíly v názorech mezi jejími členy, což brání schválení efektivních opatření v otázkách globálního zájmu.
- Finanční nestabilita: OSN má problémy s financováním svých činností a operací, což brání plnému naplnění mandátu a snižuje efektivitu organizace.
- Výzvy v oblasti lidských práv: OSN čelí výzvám v oblasti lidských práv, zejména v souvislosti s porušováním lidských práv ve válečných zónách a problémy s uprchlickou krizí. To je zvláště patrné v kontextu s konfliktem na Ukrajině.
- Nedostatečná efektivita: Některé části OSN, zejména Rada bezpečnosti, jsou kritizovány za nedostatečnou efektivitu při řešení globálních problémů a konfliktů. Ozývají se hlasy, že OSN má velmi omezené schopnosti zasáhnout aktivně do probíhající války na Ukrajině.⁸⁸

⁸⁸ Viz např. ADAMEC, Jan. OSN a válka na Ukrajině [online]. Paměť národa, 30. 3. 2022. [Cit. 2023-03-06]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/specialy/osn-valka-na-ukrajine>.

- Úloha mírových operací: Mírové mise OSN, které jsou klíčovým prvkem práce OSN na udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, se setkávají s řadou výzev, včetně složitých bezpečnostních situací, nedostatečného mandátu a nedostatečných finančních zdrojů.
- Potřeba reformy: OSN se také potýká s potřebou reformy, aby mohla lépe reagovat na současné výzvy a vývoj mezinárodních vztahů. Reformy se týkají zejména Rady bezpečnosti, struktury OSN a financování organizace.

Lze konstatovat, že konflikt na Ukrajině prokázal, že pět stálých členů Rady bezpečnosti OSN nepostupuje vždy efektivně – často za jejich kroky stojí pragmatismus a protěžování vlastních zájmů. Struktura Rady navíc již neodráží rozložení sil v současném světě. Dle mého názoru je evidentní, že do budoucna bude nutné strukturu (zejména Radu bezpečnosti) OSN reformovat, aby lépe odpovídala současnému stavu mezinárodního dění. Jen tak bude možné zajistit, aby OSN do budoucna působila jako garant globální bezpečnosti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

ADAMEC, Jan. OSN a válka na Ukrajině [online]. Paměť národa, 30. 3. 2022. [Cit. 2023-03-06]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/specialy/osn-valka-na-ukrajine>.

ANTOŠOVÁ, Naděžda. *Globalizace a mezinárodní organizace*. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2007. ISBN 978-80-248-1463-6.

BALABÁN, Miloš a Libor STEJSKAL. *Kapitoly o bezpečnosti*. 2., změn. a dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1863-0.

BAUMANN, Robert F., George Walter GAWRYCH a Walter Edward KRETCHIK. *Armed Peacekeepers in Bosnia*. Kansas: DIANE Publishing, 2004. ISBN 978-14-289-1020-1.

BUREŠ, Oldřich. *Operace na udržení míru OSN*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1810-0.

CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje = World economy: general trends in its development*. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-155-0.

DZURO, Vladimír. *Vyšetřovatel: démoni balkánské války a světská spravedlnost*. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0507-6.

EICHLER, Jan. *Od Hirošimy po Bělehrad: válka a mír v druhé polovině 20. století*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2251-4.

EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-540-0.

Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů. Praha: Informační centrum OSN, 2002. ISBN 80-86348-01-6.

GABAL, Ivan. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G, 1999. ISBN 80-86103-23-4.

GANSER, Daniele. *Nezákonné války: jak země NATO sabotují činnost OSN: kronika doby od Kuby po Sýrii*. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0499-4.

GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2921-3.

HLADKÝ, Ladislav. *Jugoslávská krize a její historické souvislosti*. Jinočany: H & H, 1993. ISBN 80-85467-15-1.

Charta Organizace spojených národů a Statut Mezinárodního soudního dvora

KARLAS, Jan. *Mezinárodní organizace: systémy spolupráce mezi státy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2015. ISBN 978-80-7419-179-4.

KROUPA, Jiří. *Mezinárodní systém, jeho subjekty a vybrané problémy*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-5863-7.

MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část a poměr k jiným právním systémům*. 6., upr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2014. ISBN 978-80-7239-318-3.

MASTNÝ, Václav, Cyril SVOBODA a Jiří VÍŠEK. *Aktuální výzvy ve světle globálního bezpečnostního prostředí*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2018. ISBN 978-80-7251-479-3.

MATĚJKA, Zdeněk. Úloha Severoatlantické aliance při stabilizaci Balkánu. In: DIENSTBIER, Jiří. *Stabilita Balkánu a Evropská unie: příspěvek České republiky*. Praha: Rada pro mezinárodní vztahy, 2006, s. 52-62. ISBN 80-239-8060-2.

ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní humanitární právo*. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-185-7.

ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-506-7.

OŠŤÁDALOVÁ, Šárka a Martin FAIX. Aspekty uprchlické a azylové problematiky v kontextu správy území mezinárodními organizacemi. Kosovo pod správou UNMIK. *Právník*. 2016, č. 6, s. 555-574. ISSN 0231-6625.

PACNER, Karel. *Osudové okamžiky XX. století: události, které zásadně ovlivnily náš svět*. Druhé vydání. Praha: Plus, 2018. ISBN 978-80-259-0943-0.

PITROVÁ, Markéta. *Postlisabonské procesy v Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2014. ISBN 978-80-210-7777-5.

PROFANT, Tomáš. *Kritika rozvoje: od kolonialismu k postrozvojové praxi*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2022. ISBN 978-80-246-5040-1.

ROMANCOV, Michael. *Mezinárodní organizace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-310-0.

ROUŠAR, Jaroslav. *Čeští vojáci v Bosně a Hercegovině v mírových operacích pod vedením NATO*. Praha: Agentura vojenských informací a služeb, 2002. ISBN 80-7278-156-1.

SEIDL-HOHENVELDERN, Ignaz. *Mezinárodní právo veřejné*. 3. vyd. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-178-1.

SCHABAS, William A. *The UN international criminal tribunals: the former Yugoslavia, Rwanda and Sierra Leone*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. ISBN 0-521-60908-9.

TEJCHMAN, Miroslav. *Balkán ve 20. století*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3178-3.

THOMAS, Nigel a Krunoslav MIKULAN. *Válka v Jugoslávii: Slovinsko a Chorvatsko 1991-95*. Praha: Grada, 2009. Elita. ISBN 978-80-247-2876-6.

VESELÝ, Zdeněk. *Smlouvy, pakty, dohody: slovník mezinárodněpolitických a diplomatických aktů*. Třetí, upravené vydání. Praha: Epoque, 2020. ISBN 978-80-7557-968-3.

VÍŠEK, Jiří. *Ochrana civilního obyvatelstva v globálním měřítku*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013. ISBN 978-80-7452-030-3.

WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-339-1.

WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-390-0.

ZEMANOVÁ, Štěpánka a Zuzana TRÁVNÍČKOVÁ. Zájmy a zásady v mezinárodní politice. *Acta Oeconomica Pragensia*. 2009, č. 1, s. 3-26. ISSN 1804-2112.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

FETHERSTON, A. B., Oliver RAMSBOTHAM a T. WOODHOUSE. UNPROFOR. Some observations from a conflict resolution perspective. *Journal of International Peacekeeping*. 1994, 1 (2), s. 179-203. ISSN 1875-4104.

KOVATCH, Bonnie. Sexual exploitation and abuse in UN peacekeeping missions: A case study of MONUC and MONUSCO. *The Journal of the Middle East and Africa*. 2016, 7 (2), s. 157-174. ISSN 2152-0852.

PUSHKINA, Darya, Markus B. SIEWERT a Stefan WOLFF. Mission (im)possible? UN military peacekeeping operations in civil wars. *European Journal of International Relations*. 2021, 28 (1). ISSN 1460-3713. DOI: 10.1177/13540661211046602.

VOLGER, Helmut. *A Concise Encyclopedia of the United Nations*. Second Revised Edition. Leiden, Boston: BRILL, 2009. ISBN 978-90-474-4454-1.

WEISS, Thomas G. The illusion of UN Security Council reform. *The Washington Quarterly*. 2003, 26 (4), pp. 147-161. ISSN 1530-9177.

Seznam použitých internetových zdrojů

MUSIL, Adam. Nová smlouva OSN zakazuje nukleární zbraně. Jaderné velmoci ji ale nepodporují [online]. ČT 24, 22. ledna 2021. [Cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3250434-nova-smlouva-osn-zakazuje-nuklearni-zbrane-jaderne-velmoci-ji-ale-nepodporuji>.

UN. International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. Key figures of the cases [online]. United Nations, 2023. [Cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <https://www.icty.org/en/cases/key-figures-cases>.

UN. Our work [online]. United Nations, 2023. [Cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/our-work>.

UN. What is the difference between a resolution and a decision? [online]. United Nations, 2023. [Cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://ask.un.org/faq/14484>.

SEZNAM ZKRATEK

aj. – a jiné

apod. – a podobně

atd. – a tak dále

atp. – a tak podobně

ČR – Česká republika

ECOSOC – Economic and Social Council

ICJ – The International Court of Justice

ICTY – International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia

IFOR – Implementation Force

KFOR – Kosovo Force

MONUSCO – The United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo

MSD – Mezinárodní soudní dvůr

NATO – The North Atlantic Treaty Organization

NGO – Non-Governmental Organisation

ONUC – The United Nations Operation in the Congo

ONUMOZ – United Nations Operation in Mozambique

OSN – Organizace spojených národů

TPNW – Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons

UN – The United Nations

UNAMIR – The United Nations Assistance Mission for Rwanda

UNDOF – United Nations Disengagement Observer Force

UNDP – The United Nations Development Programme

UNEP – The United Nations Environment Programme

UNFICYP– United Nations Peacekeeping Force in Cyprus

UNFPA – United Nations Population Fund

UNGCI – The United Nations Guards Contingent in Iraq

UNHCR – United Nations High Commissioner for Refugees

UNICEF – United Nations International Children's Emergency Fund

UNIFIL – United Nations Interim Force in Lebanon

UNMIK – United Nations Interim Administration Mission in Kosovo

UNOMUR – United Nations Observer Mission Uganda–Rwanda

UNPROFOR – United Nations Protection Force

UNTSO – United Nations Truce Supervision Organization

USA – United States of America

WHO – World Health Organization

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam grafů

GRAF 1: GENDEROVÉ ROZČLENĚNÍ SOUBORU RESPONDENTŮ	48
GRAF 2: VĚKOVÉ ROZLOŽENÍ SOUBORU RESPONDENTŮ	48
GRAF 3: VZDĚLÁNÍ RESPONDENTŮ	49
GRAF 4: POSTOJ RESPONDENTŮ K ZAPOJENÍ ČR DO AKCÍ OSN	50
GRAF 5: NÁZOR NA VÝHODNOST ZAPOJENÍ DO AKCÍ OSN PRO ČR	50
GRAF 6: POSTOJ RESPONDENTŮ K IDEÁLNÍ MÍŘE PARTICIPACE ČR NA AKCÍCH OSN	51

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník	I
-----------------------------------	----------

Příloha A – Dotazník

Vážení respondenti,

děkuji vám za pomoc při zpracování mé práce, která se týká postavení a role OSN v kontextu zajišťování globální bezpečnosti. Data, která mi v rámci dotazníku anonymně poskytnete, budou využita pouze pro účely mé práce.

1. Souhlasíte s tím, aby se Česká republika zapojovala do akcí OSN?
 - určitě ano
 - spíše ano
 - nevím / neumím posoudit
 - spíše ne
 - určitě ne

2. Věříte, že zapojení České republiky do akcí OSN přináší výhody pro naši zemi?
 - určitě ano
 - spíše ano
 - nevím / neumím posoudit
 - spíše ne
 - určitě ne

3. Myslíte si, že by měla Česká republika spolupracovat s OSN více, stejně, nebo méně než doposud?
 - měla by spolupracovat s OSN více než doposud
 - měla by spolupracovat s OSN přibližně stejně jako nyní
 - měla by spolupracovat s OSN méně než dosud

4. Jaké je vaše pohlaví?
 - žena
 - muž

5. Do jaké věkové kategorie spadáte?

- do 18 let
- 19 až 35 let
- 36 až 50 let
- 51 let a více

6. Jaké je vaše vzdělání?

- základní
- střední bez maturity
- střední s maturitou
- vysokoškolské

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Karolína Kounková

Obor: Mezinárodní vztahy a diplomacie

Forma studia: Prezenční

Název práce: Postavení a role Organizace spojených národů v kontextu zajišťování globální bezpečnosti

Rok: 2023

Počet stran textu bez příloh: 48

Celkový počet stran příloh: 2

Počet titulů českých použitých zdrojů: 37

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 5

Počet internetových zdrojů: 3

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Víšek, Ph.D.